

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 23 · YIL 4 · OCAK 2018 · 8 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

KAFKAOKUR

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

"...ben edebiyattan ibaretim."

Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi

Sayı 23 - Ocak 2018 - 8 TL

www.kafkaokur.com

kafkaokur

kafkaokur

kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi

Gökhan Demir

Yayın Yönetmeni

Gökhan Demir

Editör

Merve Öz dolap

merve@kafkaokur.com

Sanat Yönetmeni

Rabia Genç

rabia@kafkaokur.com

Kapak Resmi

Tülay Palaz

tulay@kafkaokur.com

Arka Kapak Resmi

Rabia Genç

Düzeltili

Fatih Cerrahoğlu

Yayın Danışmanı

Baran Güzel

İllüstrasyonlar

Tülay Palaz

Filiz İrem Özbaş

Eren Caner Polat

Tayfun Yağcı

Eriscan Türk

İletişim

e-posta: okurtemsilcisi@kafkaokur.com

Online Satış

kafkadukkan.com

bilgi@kafkadukkan.com

telefon: +90 530 727 15 23

ISSN

2148-6824

Yayın Türü

Yerel, Süreli Yayın

Baskı

İmak Ofset Basım Yayın

Tic. ve San. Ltd. Şti.

Merkez Mah. Atatürk Cad. Göl Sok.

No:1 Yenibosna, İstanbul

Tel: 444 62 18

Matbaa Sertifika No: 12531

Dağıtım

DPP: (212) 622 22 22

©Her hakkı saklıdır

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

Sizlere "zarafet" kelimesinin vücut bulmuş halini sorsam?
Bence birçoğunuz Audrey Hepburn diyeceksinizdir.
Nitekim "zarafet" kelimesi bana her daim onu çağırıyor.

Audrey'i kısaca en güzel özetleyen cümle
arkadaşı Martha Hyer Wallis'in söylemiş olduğu şu sözler oldu:
"Audrey, bir sürü insana kendinden bir şeyler verdi."

Zordur, seni ayrı tutmak şu cihanın dönüşünden
ölümün korkunç döngüsünden.
Kavgasından şu şehrin, gülmeyen yüzlerinden.

Kara tenli insanların parlayan
gözleri gibi umutlu bir o kadar da özlem dolu kör geçmişim.
Yırtılan düşün peşinde zaman olmuş kendimden geçmişim,
ama ölüm göz kapaklarımda çapak olarak kalmış.

Unutmaya soyunanların kanayan kıvrımlarına
Çıplak evlerin keskinliği değermiş
Giyinelim ne varsa pişmanlığa dair
Yarayı aşk dışında pişmanlık iyi edermiş...

6

12

14

16

18

20

22

23

24

25

26

28

30

32

35

36

38

39

40

42

43

44

46

48

50

51

- 6 **Audrey Hepburn** ipek Atcan
- 12 **“Ben Benim, Ben Neysem Oyum...”** Merve Öz dolap, Deneme
- 14 **Gürültüde Çocukluk Etmek** Ece Temelkuran, Deneme
- 16 **Büyük Yapıtlar Sözlüğü** Kemal Varol, Kitap İnceleme
- 18 **Amcamın Gözlükleri** İshag Uygur Eskiciyan, Öykü
- 20 **Pencere Kenarı** Sumru Uzun, Öykü
- 22 **Keskin Ruh** Atılay Aşkaroğlu, Anlatı
- 23 **Minik Kuş** Ezgi Ayvalı, Anlatı
- 24 **Naftalin Kokusu** Ömer Okatalı, Şiir
- 25 **Medeni İnsanlar Atlası** Nazlı Başaran, Şiir
- 26 **Kentler ve Yazarlar** Ferit Güleç, Çizim
- 28 **Tarihten Kadın Portreleri** Nur Kıpçak, İnceleme
- 30 **Deli Adnan** Eray Yasin Işık, Öykü
- 32 **Her Şey Benim Dışında Yaşıyor** Baran Güzel, Öykü Dizisi
- 35 **Kanlı Beyaz Duvar** Emre Kırkpınar, Anlatı
- 36 **Bir Ağaç Kadar** Cansu Cindoruk, Öykü
- 38 **Kendime Ait Bir Oda** Esra Pulak, Aforizma
- 39 **Bu Askerlik Bitmiştir** Melik Tahir Şaştım, Diyalog
- 40 **İçselleştiremediklerim** Mustafa Silici, Deneme
- 42 **Kışlık Düşünce** Bahri Butimar, Şiir
- 43 **Açlığın Manifestosu** Eda Al, Şiir
- 44 **Ölümden Önce** Enes Eroğlu, Anlatı
- 46 **Woody Allen: Pardon Duvar mı Dediniz?** Doğukan Adıgüzel, Sinema
- 48 **Modern Zamanlar Üzerine...** Oğuz Kaan Boğa, Film İnceleme
- 50 **Rehargan** Nihan Özkoçak, Öykü
- 51 **Turist Ömer Uzay Yolunda (1973)** Eriscan Türk, Film Alıntısı

BEN EDEBİYATTAN İBARETİM!

Gökhan Demir

Başladığım anda sonsuza uzanacak bir şey yaptığımı bilmiyordum. Sizi farklı kılan bir şey var dediklerinde cevabım hep aynı oluyor: “Adını hâlâ koyamadığım bir şey var evet,” diyorum çünkü hâlâ arıyorum. Adını koyamıyorum, derler ya “su akar yolunu bulur” benimkisi de tam olarak bu. Herkes bir yerlere konduruyor dergiyi, kendince bir şeyler bulup kendince yorumluyor. Tabii haklı olarak bunu yapıyorlar ama ben hâlâ bekliyorum. Ne adını koyabiliyorum ne de konumlandırabiliyorum. Biliyorum bir gün gelecek ve kendisi söyleyecek bana adını. İnsanların ruhuna dokunabildiğimiz sürece zaten pek önemli görünmüyor bu. Tamamen edebiyatla alakalı olayların içerisindeyim. Benim için önem arz etmese de bulunduğumuz topraklarda çok önemli olduğu için (!) “derginin yönü var mı?, eğilimi var mı?, bir ideolojiye hizmet ediyor mu?,” diye soruyorlar. Önce “hayır sadece edebiyat,” diyorum sonra da “keşke bu soruyu artık duymasam,” diyorum içimden. Edebiyat her şeyin üstündedir çünkü. Beslendiğim tek şey edebiyata olan inancım, edebiyatın arkasına sığınmak anlamında değil bu. Konu sadece edebiyatsa edebiyat odaklı işler yapıyor muyum diye sormalı. Edebiyata ve okuma oranına sağladığımız katkı, amatör yazarlara destek vermek, pek çok yazar adayını yazmaya teşvik etmek elde ettiğimiz sonuçlar arasında. Derginin bizi getirdiği noktada hedefimiz bir yayınevi kurmak, kitaplar çıkarmak. Önem verdiğimiz bir diğer konu da çizerlere destek olmak. Çizerlere gereken değerin verilmediğini düşünmekle beraber bunu aşmak için çalışmalar yaptığımı bilmenizi istiyorum. Sanatla iç içe olmanın vermiş olduğu kaçınılmaz sonuç; sanat ve edebiyatın içinde boğulmak istiyorum.

Peki neden Kafka? -KAFKAOKUR- Çokça sorulan soru. Kitap okuma alışkanlığı olanlar iyi bilirler, okur bir dönem sadece bir yazara yoğunlaşır fakat öyle bir isim vardır ki o, okur için her zaman önemlidir. Benim için ise bu isim Kafka’dır. Güncelliğini yitirmeyen eserlerin yazarı, yazınlarının üzerinden yüzyıl geçmesine rağmen Dönüşüm’ü, Dava’sı hâlâ güncel. Benim için okuma, araştırma, yazma hep Kafka’nın etrafında döndü. Kafka kendisini şöyle tanımlıyor: “Benim edebi ilgi alanlarım yok, ben edebiyattan ibaretim, başka hiçbir şey değilim, olamam.” Yaptığım ve yapmak istediğim şeylerin en temelindeydi Kafka ve bu yüzden KAFKAOKUR olarak isimlendirdim dergiyi.

Bir blog olarak kurup yola çıktığım Kafkaokur artık dergi olarak devam ediyor yoluna. Derginin geldiği noktanın hakkını vermek için elimden geleni yapıyorum. Derginin ilk sayısı 2014 yılında çıktı ve 2018 yılına 23. sayımızla giriş yaptık. 2018’e girdiğimiz şu günlerde Türkiye’nin en çok okunan birkaç edebiyat dergisinden birisiyiz. Gece gündüz uyumadan okurumuza iyi ve özgün ne verebiliriz diye ekibimizle beraber çok çabalıyoruz ve çabalamaya devam edeceğiz. Özgünlüğümüz, özgün işlerimiz pek çok dergi tarafından ilgiyle takip ediliyor ve pek çok dergi tarafından feyzalınıyor.

Yazımı bitirmek üzereyken şunu da eklemek istiyorum; aslında öncelikle derginin hikâyesini (nasıl kurdum, ne gibi yollardan geçtim, neler yaşadım) anlatmam gerektiğini düşünüyorum. Bir sonraki sayıda bunu, yani derginin amatör ruhunun hikâyesini anlatacağım.

Ve siz okurlarımızı çok iyi biliyorum. Bizi sırf edebiyat dergileri ayakta durmalı diye alanlarınız olduğu gibi koleksiyon yapmak için alanlarınızın olduğunu, dergiyi en yakınındakine, en sevdiğine hediye edenlerin olduğunu, öğrencilerine sınıfta bir şeyler okutmak için bizi seçen öğretmenlerimizin olduğunu biliyorum. Kitapçıya girdiğinde KAFKAOKUR’un yeni sayısının gelmiş olduğunu görüp bağırarak yanına koşan okurlarımız olduğunu, altını çize çize, defalarca okuyan okurlarımız olduğunu biliyorum. Daha da fazlasını biliyorum, buraya sığmaz. Ne desem, ne kadar teşekkür etmeye çalışsam, yetmez. Hepinizin önünde tek tek saygıyla eğiliyorum.

Yeni yılda -ve her zaman- hayal kurmayı hayallerinizin peşinden koşmayı bırakmayın.
Ve okuyun, bol bol okuyun.

Sevgiler.

AUDREY HEPBURN

İpek Atcan

“

*Bir tarafım belki hep çocuk kaldı.
Ama bir yandan da, erkenden olgunlaştım.
Çünkü genç yaşta acı ve korkuyla tanıştım...*

Zarafet nedir? Zarafet, hoşluk, güzellik ve inceliklidir. “Ne kadar da zarif” diye tanımladığınız insanlar illa ki vardır. Gerek bir tavrından, gerek bir jestinden gerekse hayattaki duruşundan... Ne de güzeldir zarif insanlar ve ne kadar da azlardır aslında. Sizlere “zarafet” kelimesinin vücut bulmuş halini sorsam? Bence birçoğunuz Audrey Hepburn diyeceksinizdir. Nitekim “zarafet” kelimesi bana her daim onu çağırıştırıyor. *Breakfast at Tiffany's* (1961) ile akıllarımıza kazınan ama öncesinde de sonrasında da pek çok iş başaran Audrey Hepburn sadece bir oyuncu değil, gerçek bir sanatçı ve hayatının büyük bir kısmını UNICEF'e adanmış yardımsever bir insan. Peki bu yardımsever çiti piti kadının, sürekli gülen gözlerinin ardındaki hüznü ne? Hayatına şöyle bir bakınca o hüznü anlamlandırmamak işten değil...

HÜZNÜ GÖZLERİNİN ARKASINDA...

4 Mayıs 1929'da Brüksel'de doğan Audrey Hepburn, bankacı bir baba ile yazar bir annenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Asıl adı Audrey Katleen Ruston aslında ama kendisine 1948 itibariyle Audrey Hepburn demeye başlamış. Babasının işinden dolayı sıkça başka şehirlere taşınan Hepburn, bunun tek iyi yansıması olarak birçok farklı dil öğrenmiş. Flemenkçe ve İngilizce başta olmak üzere ilerleyen yıllarda bunu İtalyanca, Fransızca ve İspanyolcayla desteklemiş. Tüm o naifliğinin ardında, tuhaf şekilde faşist bir aileye sahipmiş Audrey. Britanya Faşistler Birliğini destekleyen aile, 1935'te babasının İngiltere'ye, fiilen o parti ile çalışmaya gitmesiyle paramparça olmuş. Esas hüznü de o zaman başlamış işte, parçalanan bir aile! İki sene sonra annesi ile Audrey de İngiltere'ye taşınmışlar ancak bundan bir sene sonra anne ve baba boşanmış. Audrey Hepburn babasının yanlarından ayrılış sürecini bütün röportajlarında, “*Hayatımdaki en travmatik andı,*” diye anlatmış. Bundan yıllar sonra, 1960'ta ilk

kez yeniden buluşmuş Audrey ve babası. Dublin’de bulmuş onu. Her ne kadar babası ile hiçbir duygusal bağı kalmamış olsa da ölümüne kadar maddi olarak desteklemiş onu. 1940’larda, öyle bir dönemde öyle bir yerdeymiş ki Audrey, kulağa İngilizce gelen isimlerin tehlike arz ettiği zamanlarmış. Çünkü Hollanda’da bulunduğu o dönemde, Hollanda Nazi işgali altındaymış. Tam o dönemde, kısa süreli de olsa *Edda van Heemstra* adını kullanmış. İşte bu noktada hüznün katlanarak artmaya devam etmiş.

1940’ların ortasında sessiz bale gösterilerinde yer alarak Hollandalı direnişçiler için yardım parası toplamaya başlamış. Gerçi 2016’da Airborne Müzesi’nden yapılan açıklama, o dönemde böyle aktivitelerin gerçekleşmediği yönünde ama Audrey’nin birçok yakını bu hikâyeleri dinlediklerini söylemişler. Audrey’nin yeni hayatına geçiş yapmadan önce yaşadığı travmalardan bir tanesi de toplama kamplarına götürülen Hollandalı Yahudilermiş. O anları şu şekilde anlatır:

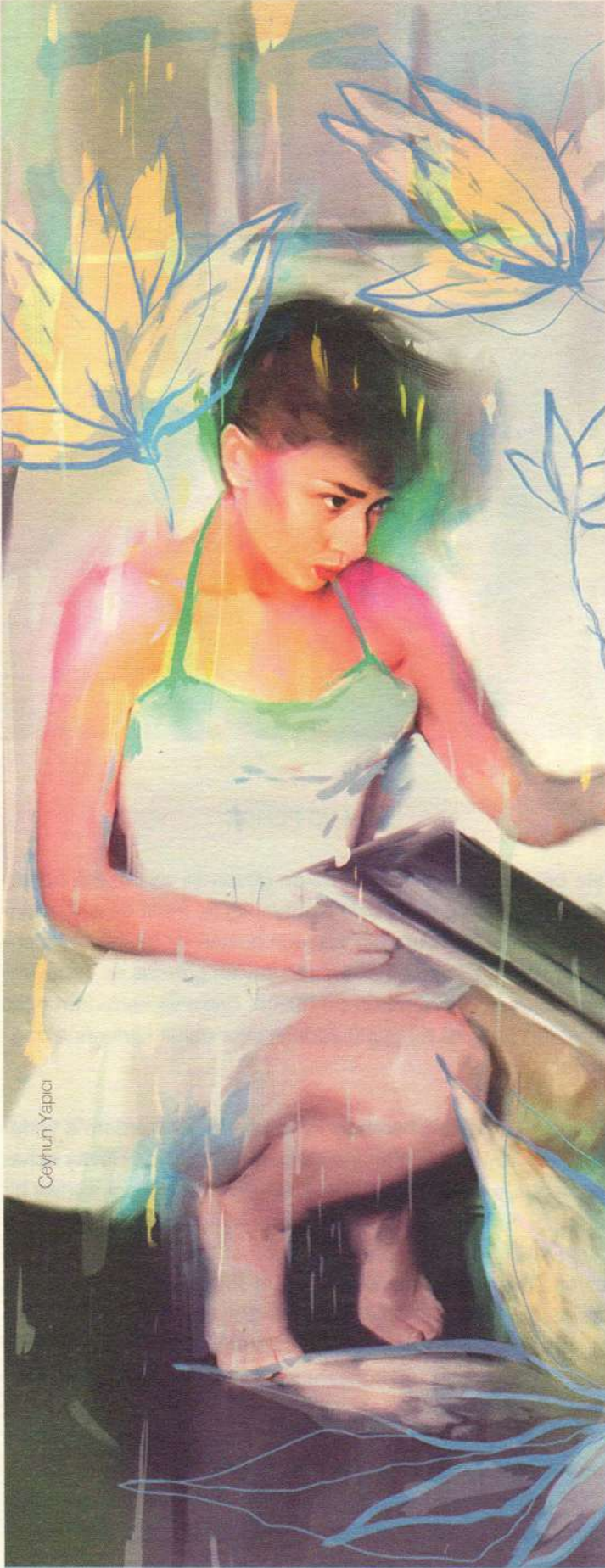
“Birden çok kez Yahudilerin vagonlara koyularak gönderildiği istasyonda bulundum. Vagonların tepesinden bakan bütün o yüzleri gördüm. Platformun üzerinde ailesi ile birlikte duran bir çocuğu çok net bir şekilde hatırlıyorum. Çok soluk tenli ve çok sarışındı. Kendine oldukça büyük gelen bir mont giyiyordu ve o da trene bindi. Oradaki bir çocuğu gözlemleyen bir çocuktum,”

IŞIK VE PERDE

İşte bazen o çok parlak gözüken gösterişli ve başarılı hayatların arka planı pek de öyle olmayabiliyor. Belki de o yüzden ki Audrey Hepburn gibi kişilerin gözleri bir başka sevecenlikle parlıyor. Çünkü onlar, en sert şeyleri görmüş ve deneyimlemiş oluyor. Şimdi bütün bu hüznün, dram ve kederden çıkıp zarafetin simgesi bu güçlü kadının oyunculuk kariyerine doğru yol alalım.

Savaşın bitmesiyle beraber, 1945 yılında Amsterdam’a yerleşiyor Audrey. Bale eğitimine de burada başlıyor. Savaş esnasında bütün mal varlıklarını kaybettikleri için annesi, varlıklı bir ailenin evinde yardımcı olarak çalışmaya başlıyor. 1948’de 19 yaşındayken, Audrey ilk filmi *Dutch in Seven Lessons*’ta rol alıyor. O senenin sonunda da Ballet Rambert’tan burs alarak Londra’ya taşınıyor. Baleye çok hevesli ve yetenekli olmasına rağmen boyundan ve kilosundan ötürü başbalerin olamayacağı söylenince bütün konsantrasyonunu oyunculuğa yöneltmeye karar veriyor.

Annesi çeşitli işlerde çalışarak Audrey’i desteklemeye çalışırken Audrey de çeşitli tiyatrolarda yer alarak kariyerinde emin adımlarla ilerliyor. Bir yandan da aralıksız olarak aldığı eğitimlerle kendini geliştirmeye devam ediyor.

Bu kadar çalışmanın meyvelerini hızlı topluyor Audrey. Cast direktörleri tarafından keşfedilmesi de çok uzun sürmüyor.

1952 yılında yapılan *Monte Carlo Baby* filminde küçük bir rol alıyor. Paris'te o esnada filmin çekildiği otelde bulunan romancı Colette'in dikkatini cezbeden Audrey, Broadway oyununu *Gigi*'de başrolü kapıyor. Uzunca bir süre provalara giden ve sırf bu oyun için özel koçluk alan Audrey öyle bir başarı elde ediyor ki, başarısı oyunun bile önüne geçiyor. Eleştirmenler oyundan ziyade Audrey'nin performansından bahsediyorlar. Bu rolüyle hem ödül alıyor hem de Amerika'da turneye çıkarak toplam 219 kez oyunu sahneliyor. O dönemlerde Audrey için "kariyerinde emin adımlarla ilerliyordu"dan ziyade "kariyerinde dörtnala koşuyordu" desek yeridir.

Audrey'i, bütün filmlerini ve afişlerini toplayan ve ona cidden hayran olan arkadaşım müzik yazarı Çağlan Tekil'e soruyorum:

"İlk izlediğim filmi 'Roma Tatili'ydi. Televizyonda tesadüfen rastlamıştım. Öncelikle aksanı ve çocuksu tavrı hoşuma gitmişti. Ardından 'Breakfast at Tiffany's'i izleyip çok etkilenince tüm filmlerini toplamaya karar verdim. Son filmlerinden biri olan, Steven Spielberg'in yönettiği 'Always' filmini izlediğimde yaşlanmış olmasına rağmen hala zarif ve güzel olduğunu gördüm. Kadınlar için ikon ve rol model bir karakter olduğu aşikar. Erkekler içinse akıllı, komik ve zarif haliyle çok sevilen bir oyuncudur. Dönemdaşları Marilyn Monroe ve Rita Hayworth'un aksine hiç bir zaman bir seks ikonu olarak anılmadı. Yönetmenler tarafından tercih edilmesinin başlıca sebebi iyi bir oyuncu olmasıydı."

AUDREY'NİN DOĞUŞU

Yaptığı her işte başarılı olan Audrey, ilk büyük rolünü 1953 yılında aldı. *Roman Holiday* (1953) filminde yer alan Audrey yerine aslında Elizabeth Taylor düşünülmüştü ama yönetmen Audrey'i görür görmez fikrini değiştirmiş. Yönetmen William Wyler o anı şu sözlerle anlatıyor: "Aradığım her şeye sahipti, çekicilik, masumiyet ve yetenek. Aynı zamanda da oldukça komik biriydi. Audrey gerçekten büyüleyiciydi ve 'işte bu!' dedik." Audrey bu filmde sadece büyük bir rol almakla kalmadı. Normalde afişe, rol arkadaşı Gregory Peck kadar büyük yazılmayacak olan adı, Peck'in yönetmene, "Onun adını da büyük yazmalısın. Çünkü o büyük bir star olacak ve adı bu şekilde yazılırsa ben bir pislik gibi görüneceğim," demesiyle büyük yazıldı. Peki sadece bu kadar mı? Hayır. Bir de üstüne hem "En İyi Kadın Oyuncu" dalında Oscar BAFTA ve Golden Globe ödüllerini kazandı. Hemen sonrasında ardı arkası kesilmeyen filmler ve ödüller de birbirini izledi. 1954'te çekilen *Sabri-*

na, ona yine hem Oscar adaylığı hem de BAFTA'da en iyi kadın başrol oyuncu ödülünü getirdi. Filmlerle birlikte Broadway şovlarına da devam etti tabii. Ondine ile Tony Ödülleri'nde en iyi oyuncu ödülünü aldı. Bütün bu koşuşturmanın, başarının ve ödüllerin arasında Tolstoy'un aynı adlı romanından uyarlanan *War and Peace*'teki rol arkadaşı Mel Ferrer ile evlendi ama o konuya ayrıca değineceğim.

BREAKFAST AT TIFFANY'S BÜYÜSÜ...

Bunca başarı ve ödül arasında, bugünden geriye dönüp baktığımızda aklımıza en kazınan filmi hiç şüphesiz ki Breakfast at Tiffany's oldu. Filmin açılışında taksiden inişi, ağır ağır Tiffany'nin önüne doğru yürüyüşü, yüzündeki masum ifade ile kruvasanından bir ısırık alması... Ardından yoluna devam edişi... Orada gerek o sahnenin vermek istediği mesaj gerekse kıyafeti tarihteki yerini sağlam bir şekilde aldı. Audrey bu film için,

"Ben içine kapanık bir insanım. Bu kadar dışa dönük bir kıızı canlandırmak yaptığım en zor şeydi,"

diye anlatmış sonraları. Size tek tek filmlerinden ve ödülllerinden bahsetmeyeceğim tabii. Ama neden ikonik bir karakter olduğundan bahsetmekte fayda var. Neden hâlâ her yerde Audrey Hepburn posterleri görüyoruz? Veya neden hâlâ her yerde onun sözlerinden alıntılar yapılıyor? Çünkü o göz kamaştırıcı ve alışılmamış bir doğal güzelliğe sahip olmasının yanında tam olarak trendsetter. Her ne kadar yıllar öncesine dayanan bir trendsetterliği olsa da günümüzde bile hâlâ geçerliliğini koruyan bir öngörüye sahip. Eşit derecede hem çok iyi bir oyuncu hem de çok iyi bir dansçı. Bütün bu yeteneklerinin yanında birçok insandan sıyrılan özelliği, gerçek bir yardımsever oluşu, oyunculuk sonrasında hayatının tamamını UNICEF'e adanmış olması.

BİRAZ DA AŞK

Birçok yıldız gibi onun da yer yer çalkantılı bir ilişki dünyası vardı. İki evlilik, iki çocuk ve dahası... Londra'daki ilk yıllarında tanıştığı James Hanson ile nişanlandı. Hatta buna **"İlk görüşte aşk"** dedi. Gelinliği yapıldı, düğün günü belirlendi ama kariyerlerinden ötürü çok ayrı kalacakları için Audrey son anda evlenmekten vazgeçti.

İlk çocuğuna sahip olduğu oyuncu Mel Ferrer ile *Roman Holiday* filmindeki rol arkadaşı Gregory Peck'in verdiği bir kokteylde tanıştı. Ondine'de beraber sahne aldılar ve ilişkileri o zaman başladı. *War and Peace*'te oynamaya hazırlanırken de evlendiler. Çocuk sahibi olmayı çok isteyen Audrey iki düşü-

ğün ardından, üçüncü hamileliğinde işlerine bir yıl ara verdi ve 1960'ta ilk çocuğunu dünyaya getirdi. Tam hayal ettiği kalabalık aileyi kuracağını düşündüğü zaman iki düşük daha yaptı ve o dönem yazılanlara göre bu Audrey'i çok üzdü. Magazin gazeteleri ikilinin ayrılmak üzere olduğunu yazarken Audrey bunu her fırsatta inkâr etti ve çok mutlu olduklarını söyledi. Ama maalesef ki söylenenler doğru çıktı ve ikili on dört yıllık evliliğin ardından 1968'de ayrıldılar.

Audrey aynı sene Akdeniz'de bir teknede arkadaşlarıyla tatil yaparken İtalyan psikiyatrist Andrea Dotti ile tanıştı ve ikinci evliliğini onunla gerçekleştirdi. Tekrar kalabalık bir aile hayali kurmaya başlayan Audrey, daha çok çocuk sahibi olup işleri bırakmayı düşündüğünü sık sık dile getiriyordu o dönem. Bir sene sonra ikinci çocuğu dünyaya geldi ve ardından tekrar bir düşük izledi bunu. Dotti'yle iyi gitmeyen ilişkisi onu 1979 yılında *Bloodline* filminde beraber rol aldığı Ben Gazzara ile romantik bir yakınlaşmaya itti. Bu aralarındaki güveni yıktı ve bunun üzerine 1982'de on üç yılın ardından da Andrea Dotti ile yolları ayrıldı.

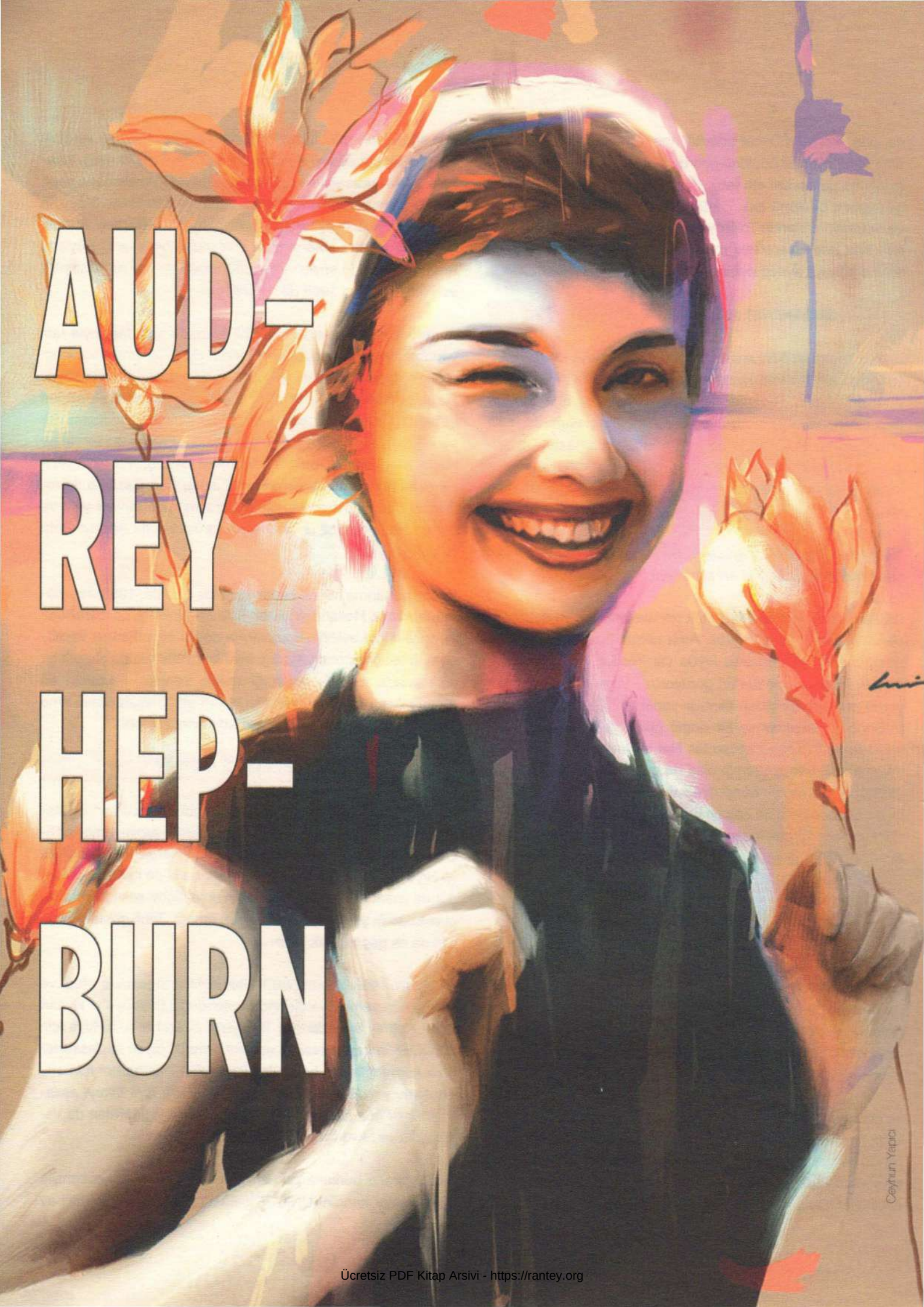
Resmi boşanma her ne kadar 1982'de olsa da, 1980'den ölümüne kadar Hollandalı aktör Robert Wolders ile beraberdi Audrey. İkinci evliliğinin sonlarına doğru bir arkadaşı vasıtasıyla tanıştığı aktörle yaşadığı ilişki için 1989 yılında yaptığı bir açıklamada, onunla geçirdiği dokuz senenin hayatının en mutlu yılları olduğunu, kendilerini evli gibi hissettiklerini ama bunu sadece resmi olarak yapmadıklarını söyledi.

İYİ NİYET ELÇİSİ AUDREY

Film kariyerini yavaşlattığı ve kendini çocuklara adanmak istediği dönemde Audrey, yıllarca irili ufaklı yardım ettiği UNICEF'le bilfiil çalışmalara başladı. Resmi olarak 1989 itibarıyla İyi Niyet Elçisi olarak atandı. Kim bilir belki de kendi çocukluğunda yaşadığı, kendini yaralayan ama hiçbir şekilde yardımcı olamadığı şeyler içinde bütün bu emeği. Tabii çocuk sevgisini de es geçmemek lazım...

İlk olarak 1988 yılında 500 kişinin açlıkla mücadele ettiği ve UNICEF'in yemek yardımıyla bulunduğu Etiyopya'yı ziyaret eden Audrey ardından da Türkiye'yi ziyaret etti. Türkiye için **"UNICEF'in kapasitesinin en tatlı örneği"** diyen ve **"askerler bize kamyonlarını, balıkçılar ise aşıları taşımamız için vagonlarını verdiler. Gün kararlaştırıldığında tüm ülkeyi aşlamamız 10 gün sürdü,"** diye ekleyen Audrey, ardından da Venezuela ve Ekvador'a gitti.

Tabii sadece bunlarla da kalmadı. Kelimenin tam anlamıyla ölene kadar kendini UNICEF'e adadı. Ölmeden tam dört ay

AUD- REY HEP- BURN

Ceyhan Yipici

önce Somali'ye giden Audrey, *"Etiyopya ve Bangladeş'te de kıtlığa tanıklık ettim. Ama böylesi bir kâbus görmedim. Hayal edebileceğimden çok daha kötüsüydü. Ve buna hazır değildim,"* dedi. Bu çabalarından ve emeklerinden dolayı yaşarken ve hatta ölümünden sonra bile sayısız onur ödülü aldı Audrey ki eminim aldığı oscarların çok daha ötesinde bir değeri vardı onun için.

BİR YILDIZ KAYAR...

Maalesef ki her yaşamın bir sonu var. Bazıları fiziken yeryüzünde olmasalar da hâlâ, tüm dünyada aramızda yaşıyorlar. Tıpkı hâlâ hayattaymışçasına varlığını koruyan Audrey Hepburn gibi. Nadir görülen bir kansere yakalanan Audrey, dört ay gibi kısa bir sürede hayatını kaybediyor. Tam da UNICEF için Somali'ye gittikten sonra öğreniyor durumunu. Son Christmas'ını kutlamak için ailesi ile birlikte İsviçre'ye dönmek isteyen Audrey normal uçakla uçamadığı için uzun yıllardır arkadaşı olan tasarımcı Hubert de Givenchy'nin ayarladığı ve içini çiçeklerle donattığı özel bir uçakla evine dönebiliyor. Ara sıra bahçesinde yürüse de bu kısa süreyi genelde yatağında dinlenerek geçiriyor ve 20 Ocak 1993'te hayatını kaybediyor. Cenazesinde sadece hayat arkadaşı Robert Wolders değil, eski eşleri ve çocukları da yer alıyor. Audrey göçtü gitti ama ardında unutulmaz filmler ve ders niteliğinde sözler bıraktı. Bu sözlerden onun hayatını belki de en iyi özetleyeni ile anmak istiyorum kendisini:

"'İmkânsız' diye bir şey yoktur. Çünkü 'imkânsız' kelimesinin içinde bile 'imkân' vardır."

AUDREY HAKKINDA AZ BİLİLEN GERÇEKLER

•Her ne kadar ailesi Nazi sempatizanı olsa da İkinci Dünya Savaşı sırasında direnişçilere yardımcı olmuş olması: Audrey'nin İkinci Dünya Savaşı sırasındaki aktivist tavırlarından biyografilerinde bahsedilse de ailesinin tam zıttı bir hareket gerçekleştirmiş olmasına pek değinilmemiştir. Bir efsaneye göre bale performanslarından kazandıklarını biriktirip direnişçilere yardımcı oluyormuş.

•1954 yapımı Sabrina filmindeki rol arkadaşı William Holden ile yaşadığı aşk: O dönemlerde evli olan ve çapkınlığı ile ünlü olan William Holden'in eşi Ardis, her ne kadar bütün bunları tolere etse de, söz konusu Audrey Hepburn olunca işin rengi değişiyor. Nitekim William Holden, Audrey için eşini terk et-

meye hazırlanıyor. Ancak çocuk sahibi olmak isteyen Audrey, vazektomi ameliyatı olduğunu öğrendiği William ile hemen yollarını ayırıyor ve aile kurma hayaline daha uygun olan aktör Mel Ferrer ile beraber oluyor. Bir rivayete göre Holdenlerin evinde gerçekleşen bir partide de nişanlandıklarını duyuruyorlar.

•Audrey Hepburn'ün Amerika başkanı John F. Kennedy'e Happy Birthday şarkısını söylemiş olması: Marilyn Monroe'nun John F. Kennedy'e söylediği Happy Birthday şarkısını elbette ki duymuşsunuzdur. Peki ya ondan bir sene sonra Audrey Hepburn'ün söylediğini? Bu iki farklı karakterin ortak özelliği ikisinin de bekâr bir senatörken John F. Kennedy ile birlikte olmuş olmaları.

•Marilyn Monroe mu Audrey Hepburn mü?: Breakfast at Tiffany's'in yazarı Truman Capote, Holly Golightly rolü için ilk olarak Marilyn Monroe'yu düşünmüş. Çünkü bir call girl olarak onun role daha uygun olacağına inanmış. Ama bir şekilde rolü Audrey almış ve rol birazcık ona göre şekillenmiş. Galiba iyi de olmuş ki film ikonik bir hâl almış.

•O bir EGOT!: EGOT ne midir? Emmy, Grammy, Oscar ve Tony ödülleri her birine sahip olmak demektir. Ve yeryüzünde bu ödülleri her birine sahip olan sadece 14 kişi var. Onlardan biri de Audrey Hepburn.

•Hollanda'da bir lale tohumuna Audrey Hepburn adı verilmesi: İkinci Dünya Savaşı sırasında lale tohumlarıyla un yaparak beslenmek zorunda kalan Audrey Hepburn, 1990 yılında üretilen melez bir lale tohumuna kendi adının verilmesi ile hikâyesini tamamlamış gibi oldu. Hollandalı yetkililer bu güzelliği, hem kariyerine hem de UNICEF'e adanmış yıllarına bir takdir niteliğinde yaptıklarını dile getirdiler.

BU FİMLERİ MUTLAKA İZLEYİN

Roman Holiday (1953)
Sabrina (1954)
Funny Face (1957)
The Nun's Story (1959)
Breakfast at Tiffany's (1961)
The Children's Hour (1961)
Charade (1963)
My Fair Lady (1964)
How to Steal a Million (1966)

Yeni sayımız için kapak ismine karar verdiğimizden beri Audrey Hepburn hakkında pek çok şey izleyip okudum, araştırdım ve tüm bunların içinde beni en etkileyen ve bence Audrey'i kısaca en güzel özetleyen cümle arkadaşı Martha Hyer Wallis'in söylemiş olduğu şu sözler oldu:

"Audrey, bir sürü insana kendinden bir şeyler verdi."

Bu sözün karşılığını ve yansımalarını rol aldığı filmler ve oyunlar için canladığı karakterlerde, yaşamının ilk yıllarında onları terk eden babasına karşı olan başışlayıcı tutumunda, hayatına giren erkeklere yaklaşımında, çocuklarıyla bağında, set arkadaşlarıyla ilişkilerinde ve ömrünün son senelerinde kendini içtenlikle UNICEF'e adayışında görebiliriz.

Audrey, yaptığı tüm işlere kendinden bir şeyler katmış, temas ettiği hayatlarda iz bırakmış güçlü bir karakterdi. Onu yıllar sonra hâlâ benimseyip hissedebilmemizin, hatta tanıyormuşçasına sevmemizin en büyük sebebi belki de budur. Hayatının erken yıllarından itibaren savaşa, açlığa, ölümlere, kayıplara şahit olan Audrey, babasının onları terk edişi ile hayatını ve seçimlerini etkileyecek bir travma daha yaşamıştı. Bu süreçte annesi de sevgi ve ilgisi ile iyileştirici olabileceken duygusal olarak yanında olmayı pek becerememişti. Annesi ile ilişkisi yıllar içinde de pek gelişme göstermedi. Kızının çok iyi bir aktris olduğuna inandığı halde bunu ona karşı dile getirmiyor, duygularını paylaşmıyor, sert anneyi oynuyordu. Ona karşı hep mesafeliydi. Bu yüzdendir ki Audrey ilerleyen yıllarda, her zaman sevme ve sevmeye aç olduğunu ve anne olmanın bu açlığı gidereceğine inandığını söylemiştir. Audrey'nin halkla ilişkiler konularıyla ilgilenen arkadaşı Henry Rogers onun, kariyerini ikinci plana atarak öncelikle çocukları ve eşiyle mutlu, huzurlu bir hayatı arzuladığını belirtir. Geçmişinden gelen "mutlu aile özlemi"ni vurgulayan bir arzudur bu. Anne olduğunda da, dediği gibi çocukları önceliği olmuştur. Bazı işleri onların geleceği adına kabul etmiş, eşiyle kötü giden ilişkisine rağmen evliliğini onlar için sürdürmeyi denemiştir. Oğlu Sean okul çağına geldiğinden itibaren 8 yıl boyunca işlerine ara vermiştir. Çevresinden gelen bu durumdan sıkılıp sıkılmadığı ile ilgili sorulara ise şöyle cevap vermiştir: "Bence yaşamak ve en çok değer verdiğimiz şeylere yatırım yapmak için zamana ihtiyacımız var. Ben oğullarımı büyütmeğe değer veriyorum."

Sevgiye olan açlığı ve babasız büyümesinin etkileri erkeklerle olan ilişkilerinde de gözlemlenebilir. Audrey, yirmili yaşlarında

"BEN BENİM, BEN NEYSEM OYUM..."

Merve Özdolap

Akın Altınyıldız

*Audrey
her karara boyun eğecek biri değildi.
Zamanın kadınlarından farklı,
kendine has stilini var edebilmesi de
bununla ilgilidir.*

kendinden yaşça büyük erkeklerle birlikte olmayı tercih etmişti. Aynı zamanda hayatına giren erkekler hep baskın karakterli, ona rehberlik etmeyi bilen, hatta bazen sınırı aşıp onun adına kararlar alan tiplerdendi. Tahminimce, babasız büyümüş olan Audrey'i, seçtiği erkeklerdeki baba figürünü çağrıştıran bu özellikler cezbetmişti.

Kendine kararlarında ve planlarında destek olacak erkekleri arzulasa da Audrey her karara boyun eğecek biri değildi. Zamanın kadınlarından farklı, kendine has stilini var edebilmesi de bununla ilgilidir. O dönemin beğenilen kadınları gibi dolgun hatlara sahip olmadığı için sütyen takviyesi kullanması istenildiğinde veya küçük göğüslerini ve boyun kemiklerini vurgulayan bir elbise giyerken kolye takması önerildiğinde söylediği: "Ben benim, ben neysem oyum..." sözü onun kendi farkını yaratmasının sebebini vurgular niteliktedir. Doğallığı, sadeliği ve asaleti yeterlidir ve yıllar geçmesine rağmen unutulmayan ve hâlâ beğenilen tarzı bu duruşunun eseridir.

Audrey, tüm filmleri içinde *The Nun's Story*'nin onun için özel bir yeri olduğunu belirtmiştir. Bazı açılardan Rahibe Luke karakterini kendine çok benzetmiş ve aslında yaşayarak oynamıştır. Karakteri canlandırırken onun kalbine ve zihnine girmiş, onu anlamaya çalışırken kendi içine dönmüş, ruhani yanını geliştirdiğini hissetmiştir. Sonunda Audrey'le iç içe geçerek can bulan bir Rahibe Luke çıkmıştır ortaya. Aynı zamanda bu film - özellikle çektiği son iki sahnesi ile - babasını bulma isteğini tetiklemiştir. Yıllar sonra babasını tekrar aramaya başlamış ve sonunda bulmuştur.

Bu içsel yolculuğu ve sevgi vermeye olan isteği yıllar sonra onu UNICEF için çalışmaya yöneltmişti. 58 yaşına geldiğinde anlamlı bir amaca hizmet etmek için adını ve ününü UNICEF yararına kullanmaya başlamış, 1988 yılında ise UNICEF iyi niyet elçisi olmuştu. Çevresinden çocuklar için yaptığı fedakârlıklara dair iltifatlar geldiğinde: "Fedakârlık, istemediğin bir şey için istediğin bir şeyden vazgeçmektir. Ben fedakârlık yapmıyorum, her an ödüllendiriliyorum," diye karşılık veriyordu. Yaşamın anlamının ve amacının hayata bir şeyler vermek olduğuna inanıyordu. Asla kibirli bir yıldız olmadı. Hatta oğlu Sean annesini: "Annem kendi ışığını göremeyen bir yıldızdı," diye tanımlamıştı. Ama hepimizin onun ışığını gördük; güzel, zeki, yetenekli, zarif, merhametli ve farklı bir kadındı Audrey. Hayatlarımıza ışık olabilecek bir şey söylemişti gitmeden: "Yaşamın zor anlarından nasibimi aldım ama tünelin sonunda daima bir ışık vardı."

GÜRÜLTÜDE ÇOCUKLUK ETMEK

Ece Temelkuran

Birine çocukluk ediyorsunuz tabii. Çıraklık etmek gibi, öğretmenlik etmek gibi. Mesleğiniz o ailenin çocuğu olmak, o adamın, o kadının. Onu yapma-bunu yap, öpücük, uyku, bağırış, ninni, ter bezi, “*sen bebekken*” hikâyeleri dinleme, vitaminler ve durmadan büyüme mecburiyeti... Gün ve gece işiniz var: Çocukluk ediyorsunuz hem de sırf birkaç hediye ve karın tokluğuna.

Manhattan o kadar gürültülü ki belki de gürültü orada doğup bütün dünyaya yayılıyor. Orada çok lüks bir ev. Büyük bir ev bu. Bir piyano var salonda. Dokuz yaşında bir oğlan çocuğu, sarışın, taburesinde oturuyor, müzik yapıyor ama ayakları değmiyor yere. Arkasında da kemani var, daha onu da çalışacak bu gece. Sonra Mandarin ders notlarına bakacak, sonra İtalyanca. En son yatmadan tam on dakika önce “*refleks matematik*” ödevini yapacak İpad’inde. Sabah kalkıp New York’un en iyi okullarından birine gidecek ve dün gece “*eve gelen yazar*” rolündeki benimle yaptığı “*İrkçi olmakla ırk hakkında konuşmak arasındaki fark nedir?*” röportajını okuyacak sınıfta. Profesyonel bir çocuk bu çocuk; sadece pazar günü 9’la 12 arasında bir oyun “*randevusu*” var, yetişmeye çalışacak. Birkaç gün geçirdim New York’ta bu çocukla. Sonunda

bir hediye almaya karar verdim ona, *Enyd Blyton Gizli Yediler* maceralarından birini aldım ona. O da bana bir sakız verdi karşılığında. Oturdu yanıma, Şostakoviç çalıyordu salonda. O kitaba bakarken ben de balon yapıp patlatıyordum ağızımda. Kocaman gözleri açıldı ağızımın içinden çıkan sese:

“*Ne yapıyorsun öyle?*”

“*Balon.*”

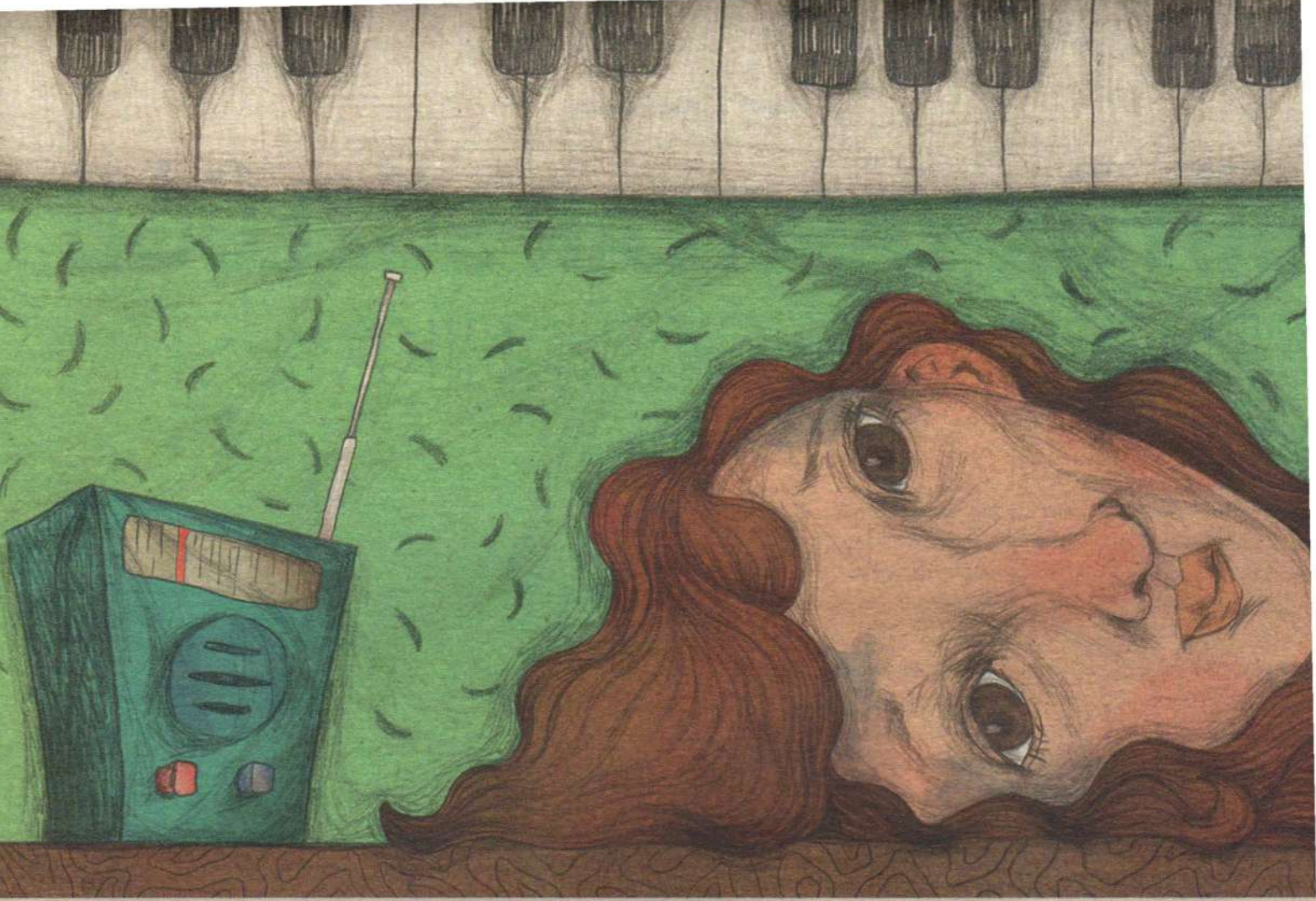
“*Nasıl?*”

“*Ne demek nasıl?*”

“*Balonu nasıl yapıyorsun? Anlatsana.*”

Şaka yapıyor sandım önce ama profesyonel bir çocuk bu, şakaya çok yer yok sıkışık ajandasında. Ve böylece on beş dakika anlattım ona nasıl balon yapıldığını. Gündemine aldı, yarın okul çıkışı çalışacak eğer vakit bulursa. Gürültüde duyabilecek mi acaba ağızının içinde çıkan “*pot pot pot*” sesi?

Leyloş dünyada yaklaşık dört yıldır bulunuyor ama İspanyolca, Türkçe ve Amerika’da yaşadığı için İngilizce biliyor, hepsini de ağızında şeker varmış gibi konuşuyor. Annesi Ortaçağ telli çalgılar uzmanı, Kolombiyalı babası antropolog ve her iki

“Sözlükler, iki dilin birbirinin tam olarak eşiti olduğuna dair henüz kanıtlanmamış bir teori üzerinde durur”

ülkeyi de dünya haritasında gösterirken “anneanne” ve “ba-baanneyi” düşünüyor. Annesi Chopin çalarken piyanoda bana bir sabah, “Anne daha çok çal,” deyip resimli kitabını alıp koltuğa kuruluyor, onun da keyfi bu, muhtemelen her çocuk Chopin’le büyüyor sanıyor. Şokellalı ekmek yer gibi Mozart döneminden kalan bir piyanoda annesini dinliyor. Prenses şeylerini değil, Leyloş hayal kurmayı seviyor. Onunla odasında oturup arabaya binip İstanbul’daki anneannesini görmeye gidiyoruz, yolumuza geyikler, tavşanlar, kurtlar çıkıyor, hepsini alıyoruz arabaya. “Yazık çünkü” ve “Kalmasınlar soğukta”. Yemeğini yememiş Leyloş, annesi “Yememişsin, hadi yiye-lim,” dediğinde de “Yazık mı bana anne? Çok mu yazık?” diye soruyor. Leyloş gürültünün içinde kendini bir masal kahramanı sanıyor, soğukta kalmasın, üşümesin, yazık ona.

Washington’da ikamet eden Lulu iki yaşında. Adını muhtemelen gerçekten Lulu sanıyor. Babasının közlediği kestanele-ri yarım yarım yiyoruz onla. En son boş kabukları araştırıyor ve bir tane bulup bana uzatıyor. Ne bulsa yiyor Lulu ve sonra tabii ki karnabaharı yemiyor. Resimli bir kitap aldım ona, kahramanları sayfaları kendin yerleştiriyorsun. Köpeği illa gölün içine koymak istiyor, yüzecek köpek. Kocaman ağaçların ara-

sında büyüyor, muhtemelen herkesin arka bahçesinde dev çınar ağaçlarından bir orman var sanıyor, sincaplar ve turuncu kuşlar. Başka bir ülkede olduğunu bilmiyor ve bu evin kapısından çıkınca başka bir dil konuşulacağını. Türkçeyi belki kendi ailesinin dili sanacak ilk duyduğunda. İngilizceyi, başka aileler başka diller konuşuyor sanacak. Belki sadece gürültü gibi gelecek küçük kulağına.

Kötü kokmak için bir fiil var İngilizcede. Max Ali, kendisi bu gezegende bana “hala” diyen iki kişiden biri, onun Türkçesini soruyor aniden, bir hikâye anlatırken bana. “Kötü kokmak,” diyorum. Aklıma Borges’in “Sözlükler, iki dilin birbirinin tam olarak eşiti olduğuna dair henüz kanıtlanmamış bir teori üzerinde durur” sözü geliyor. Gürültüde geçiyor o an. Kafasında giderek büyüyen bir sözlükle büyüyor Max Ali ve Can Luka, Atlanta’da.

*Devir/Dilsiz Kuğular zamanı için çıktığım ABD kitap turunda her gittiğim yerde çocuklarlaydım. Çocuk turu gibiydi. Politika ve edebiyat konuştuğum kadar, belki daha fazla, çocuklarla oynadım. Amerika’da bana ev sahipliği yapan bütün çocuklara sonsuz teşekkürlerimle.

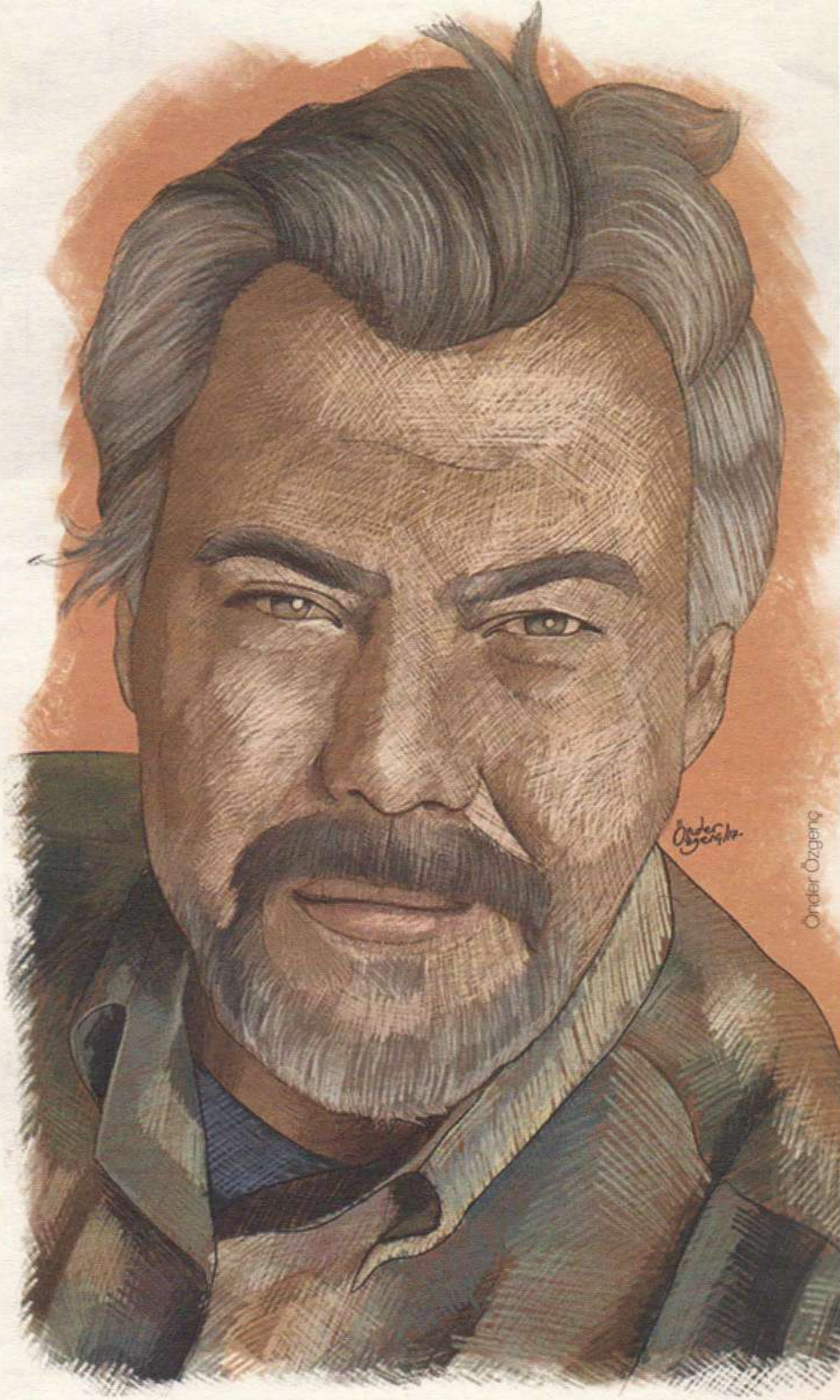
BÜYÜK YAPITLAR SÖZLÜĞÜ

EFRASIYAB'IN EKSİK HİKÂYESİ

Kemal Varol

İhsan Oktay Anar'ın, haklı ününü ilk iki romanı olan *Puslu Kıtalar Atlası* ile *Kitab-ül Hiyel*'e borçlu olduğuna kuşku yok. Gerek bu ilk iki kitaptaki o büyüğü geçmişin bir oyun olarak her seferinde yeniden kurgulanması gerek Anar'ın benzersiz dili gerekse de kimi felsefi meseleleri görünürdeki hikâyesinin zemininde hep dipten dibe işlemesi onun okur katında daha fazla ilgi görmesini sağladı. Keza okurların sonraki kitaplarında da Anar'a aynı ilgisi devam etti. Romanlarına taşınan farklı ilgi alanları, geçmişi günümüzle etkileyici bir şekilde kurgulaması, edebiyat tarihine unutulmaz roman kahramanları kazandırması, tek kelime Osmanlıca bilmeyen okurlarına dahi kitaplarındaki o benzersiz üslubu sayesinde Osmanlıca'yı sevdirmesi, dahası bütün bunları –sonradan bizzat kendisinin biraz da alaycı bir biçimde söylediği gibi– “*palavra edebiyatıyla*” harmanlaması sayesinde bu ilgi her geçen gün biraz daha büyüdü. Üstelik sadece metnin kendisiyle yakalanmış haklı bir başarı bu. Bir tek söyleşi veya imza günü yapmadan, özel bir fotoğraf vermeden, kitaplarıyla ilgili herhangi bir tanıtım kampanyasına hiçbir şekilde dâhil olmadan; bir yazar için ortalıkta görünmek kadar görünmemenin de bir tercih olduğuna, belki de tam tersinden bir görünme biçimine inanarak, sadece okurun ve edebiyatın adaletine güvenerek yakalanmış bir başarı bu üstelik.

İhsan Oktay Anar'ın çeşitli kitaplarına dağılmış farklı ilgi alanları olduğu vurgulandı yukarıda. Kimi romanında teknik meselelerin, kiminde gemicilik, kiminde Mevlevilik, kiminde müziğin öne çıktığı, hepsinde de bu alanlardan herhangi birine yabancı bir okuru bile tamamen kuşatan, tanıdık kılan bir meşguliyet silsilesi. Bazen denizler ortasındaki fırtınalı bir yolculukta, bazen İstanbul'un eski sokaklarında kendisini çağıran bir sesin peşi sıra okurunu da peşinden sürüklerken bütün bu meseleleri her zaman iyi bir hikâye etrafında kur-

gulamak gibi bir başarısı da oldu yazarın. Her şeyden önce iyi bir hikâyeci olduğunu kanıtlarcasına Efrasiyab'ın Hikâyeleri adlı romanında ise bizzat hikâye sanatının kendisine yaslanır İhsan Oktay Anar. Bu kitap bir yanıyla hem Binbir Gece Masalları'nın modern bir versiyonu hem de yazarın bütünüyle hikâye sanatına adanmış tek kitabıdır bir bakıma. Daha sonraları başka kitaplarla genişleyecek ana katman belki de...

Efrasiyab'ın Hikâyeleri, bir ölüm sahnesiyle açılır. Ölüm, meşhur bir kabadayının canını alacaktır. Kabadayı, "senin oyuna düşkünlüğünü biliyorum," deyip Ölüm'ü bir oyuna davet eder. Kabadayı kazanırsa, Ölüm ona fazladan yüz sene verecektir. Kabadayı en yakın arkadaşını eş olarak seçer ama oyun için Ölüm'e de bir eş lazımdır. Tam da o gün canını alması gereken Cezzar Dede'yi kendisine eş yapan Ölüm, nihayetinde oyunu kazanıp kabadayıyla arkadaşının canını alır ama kendisini borçlu hissettiği Cezzar Dede'ye de bir şans tanır. Ölüm, aslında o gün Uzun İhsan adında bir adamın daha canını alacaktır. Adamı yerinde bulamayınca, hazır gelmişken ömrünün son günlerini süren Cezzar Dede'nin canını almaya karar vermiştir. Ancak, Ölüm evden içeri girdiği anda Cezzar Dede'nin torunlarına hikâye anlattığını fark etmiştir. Torunlarını kandırarak dışarı çıkan yaşlı adam, Ölüm'e kumar masasında eş olmanın karşılığını, anlatacağı her hikâye için bir saat daha yaşayarak alacaktır.

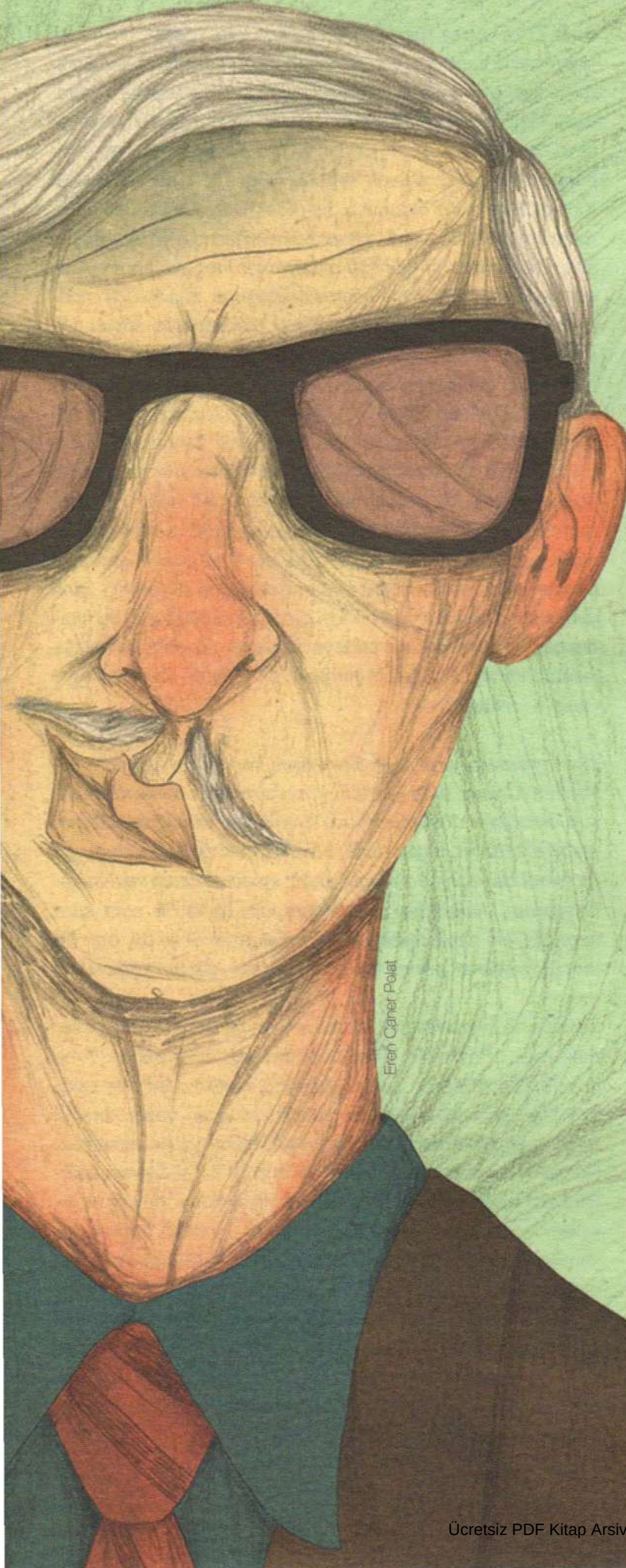
Oyun ve hikâyelere meraklı olduğunu sezdiğimiz Ölüm, Uzun İhsan'ın canını alıncaya kadar Cezzar Dede ile yeni bir bahse tutuşur. İkisi sırayla bir hikâye anlatacak böylece bu hikâyeler aracılığıyla hem ölümün vadesini uzatacak hem de bir bakıma ölümsüzlüğü yakalayacaklardır. Böylece, Cezzar Dede ile Ölüm, günümüzden otuz, bilemediniz elli yıl önceki "ülkemin" sokaklarında Uzun İhsan'ın izini sürerken birbirlerine hikâyeler anlatmaya başlarlar. Korku, ölüm, aşk, din gibi konuları kapsayan toplam sekiz hikâyeyi birbirlerine anlatırken de şehirdeki (selam, aden, meva, elhalid, makame, naim, heyevan ve Firdevs gibi) mahallerde dolaşıp durur iki roman kahramanı. Sonradan anlarız ki bu mahalle adları cennetin katlarının adıdır ve Ölüm kendi hikâyesini çoktan anlatmaya başlamıştır bile.

Yazarın bütün romanlarında bir görünüp bir kaybolan kahramanı Uzun İhsan'ın peşi sıra anlatılan sekiz hikâye artık alışık olduğumuz bir oyun çevresinde kuruludur. Nitekim bir süre sonra, önceki hikâyelerde anlatılan kahramanları ya sokaklarda ya da başka hikâyelerde görmeye başlarız. Böylece oyun içinde başka bir oyun daha kurar yazar. Bütün çemberleri iç içe geçirip okurun asıl oyunu çözmesini bekler. Estetikle mizahın, felsefe ile tarihin, mistisizmin edebi terkiibinden oluşan bir oyun.

Ama *Efrasiyab'ın Hikâyeleri*'ni önemli kılan başka bir husus daha vardır kanımca. Gerek dili gerek zaman ve mekân seçimiyle çok eski zamanlarda geçtiğini tahmin ettiğimiz hikâyelerini olabildiğince "bu güne", "bu zamana", "tanıdık hikâyelere" doğru çeker yazar. Örneğin, Orta Anadolu'da geçen bir hikâyesindeki kahramanın aslında Süpermen, bir başkasının Kırmızı Başlıklı Kız olduğunu, bir diğer hikâyede Damdaki Kemancı müzikaline selam yollandığını; Kâbe için yollara düşen çıkan köy imamının güneye gidecekken doğuya sapmasının asıl nedeninin Budizm'e geçmek olduğunu, imamın yanındaki deli çocuğun da bir rock şarkıcısı olabileceğini ancak çok sonra fark ederiz. Böylelikle İhsan Oktay Anar'ın hikâyeleri biçimce eski olmalarına rağmen modern bir hikâyeye dönüşürler. Göndermelerle kurulu bu benzersiz roman bir yandan post modern tekniklere göz kırparken diğer yandan da kökleri çok eskiye dayanan bir hikâye geleneğine bel bağlar. Yazar, hikâyelerinden bir an bile eksik etmediği bir ironi duygusu, durmadan yenilenen bir oyun kurma sevdası ve bize çok tanıdık gelen bir hikâye etme geleneğini bir araya getirerek benzersiz bir romana imza atar. Sekiz ana hikâyenin içine yerleştirilen onlarca yeni hikâye de düşünüldüğünde, bu kitabın baştan sonra hikâye etmeye adanmış çok daha iyi anlaşılacaktır kanımca. Nitekim romanın bir yerinde Cezzar Dede, Ölüm'e şunları söyler:

"Sen yakasına yapıştığın her insanı korkak mı sanıyorsun? Yoksa ölümsüz olduğun için korkusuzluğun sana mı mahsus olduğunu düşünüyorsun? Benim bu dünyada tattığım en büyük lezzet, hayat değil, insanlık. Her zaman olduğu gibi, şimdi de yaşıyor olmanın değil, insan olmanın zevkini çıkarıyorum. Anlattığım her hikâye için bana bir saat süre verdiğin için sana müteşekkirim. Fakat şunu iyi bil, ben bu süreyi, yaşamak yerine hikâye anlatmak için kullanıyorum."

Sadece hikâye anlatmak için kullanılan bir ömür. Yahut dinlemek için... Şüphesiz, birçok yönden etkileyici neden. Ama ortada hâlâ bir sorun vardır. *Efrasiyab'ın Hikâyeleri*'nde sekiz ana hikâyenin içine onlarca yenisini ekleyen yazar, kitabın adına taşınan Efrasiyab'ın hikâyesini hiçbir yerde anlatmaz. Romanın sayfalarını birer birer çevirdikçe bu hikâyenin anlatılmasını bekleriz heyecanla. Bütün hikâyelerini büyük bir titizlikle kuran İhsan Oktay Anar'ın bunu unutmuş olması düşünülemez bile. Kitabın sadece iki yerinde Efrasiyab adına rastlarız ama ne yazık ki beklenen hikâye bir türlü anlatılmaz. Kitabın matrak olduğu kadar büyüülü anlatıcısına boşuna gönül koyuyordur belki de. Kim bilir, belki de "Bidaz'ın Lane-ti" adlı hikâyesinin yaşlı kadın kahramanı gibi, yazar da Efrasiyab'ın hikâyesini biz aç gözlü okurlarına değil, sadece en kıymetli, en has okurlarına anlatmaktadır.

AMCAMIN GÖZLÜKLERİ

İsahag Uygur Eskiciyan

Bu hikâyede üç kişi var ve bunlardan biri kesinlikle kahraman değildir. İlki, kocaman aynalı gözlükleri olan bir amca; ikincisi, mahalleye yeni taşınan matematik öğretmenin çok güzel kızı; üçüncüsü ise amcasının aynalı gözlüklerinden kendi çirkinliğini tekrar keşfeden Hayko. Maalesef o bedbaht benim. Daha da kötüsü ikinci kişiye vuruldum. Hikâyenin felâket yanı ise amcamın bunu öğrenmesi oldu. Bundan daha kötüsü ne olabilir diye düşünürken amcamın karşılıklı olması ihtimal dâhilinde olmayan bu sevdanın müteahhitliğine soyunduğunu fark ettim. Beni yıkıp yerime Salinger inşa edebilecekse bu ilişki pekâlâ mümkün olabilirdi. Hatta bir Orhan Pamuk yüzü bile bu işi görürdü. Bu daha kolay olurdu. Ama o zaman henüz yüz nakli söz konusu bile değildi. Amcam ya beni iyi göremiyor ya da dünyada tip barışı ilan edildi sanıyor. Her defasında, yeni bir taktikle “bu iş tamam” diyerek ara sokaklardan beni Anahit’in karşısına fırlatıyor. Sonuç hiç değişmiyor, her defasında rencide edilip gerisingeri gönderiliyorum. Amcama göre bu iyiye işaretti. Beni sevme ihtimali onun nefretinde gizliymiş. İş onu bulup çıkarmaktaymış. Ee amcam ne güne duruyormuş. Amcam bunu inat haline getirmeseydi keşke. Ben böyle uzaktan eriyip gitmeyi zaten daha çok seviyordum. Artık çok geç.

Bir gün sabahdan gelip beni evden aldı. Önce mahalle berberine götürdü. Amerikan tıraşı yaptırdı. Önlerimi siyah kundura boyasıyla boyamasını söyledi. Berber Levon Amca bunu kabul etmedi, “ben yapmam” dedi. Amcam boyadı saçımı. Saçım la beraber alnım da karalandı. O boyanın alnımın erken çizgilerine yazılması kader, silmek ise büsbütün kederdi. Gerçi bana kalırsa boya tenimden pek de kara değildi. Amcam berber çırağını tiner alması için hırdavatçıya gönderdi. Çırağın dükkândan çıkar çıkmaz kopardığı kahkahayı duydum. Haklıydı. Ben de olsam bu halde olan birisine gülerdim. Ama gel gör ki aynanın karşısında olmanın lanetini yaşıyordum.

Bilerek kaçırdım aynalardan. Sebebi ise su götürmez çirkinliğim. Bir babanın uzaktan, bir annenin ise yürekten sevmesine yetecek bir çirkinliğim vardı. Zaten annem çirkinleri seviyor. Babamı sevmiş olması yetmiyor, artistlerden de en çok Belmondo’yu beğeniyor. Annem tuhaf yaratık vesselam. Sevgiyi keşfinden beri, gözleri kör, kulakları sağır ve beynine de kan gitmiyor denilecek bir hastalık gibi güzelliği umursamıyor. Babam ise hep kendi tarafına ihanet eder. Bir filmde zencilere “pis zenci” diye bağırان zencileri andırır bu tutumu. Ne zaman konu sinemadan açılса babam, “Belmondo mu, Frank Sinatra mı... O çirkinleri mi beğeniyorsun,” diye itiraz eder. Çünkü kendini görmüyor. Ya bizim evde aynalar gerçekleri göstermiyor ya da babam aynalara iman etmiyor. Hâlihazırda aynalara inanan sadece bendim. Ortaya söylenen her “çirkin” lafını kaftanım bilip üzerime alır ve başımı ağır çekimde önüme eğdim.

Amcam alnımdaki kundura boyasını bir çaputa döktüğü tinerle silmeye çalışınca alnım feci şekilde kızardı. Tiner bende hemen kafa yaptığı için çok acı çekmedim. Aynada görmeye alıştığım korkunçluğa bir kademe daha eklenmiş oldu, o kadar. Berber dükkânından çıktık. Konfeksiyona gittik. Amcamın bir arkadaşına aitti. Bana bir kot pantolon ve gömlek aldı. Giymemi istedi, eskilerini torbaya koydurdu. İkisi de lacivertti. Kendimi bir an Parliament kutusunda hissettim. Amcam arkadaşıyla biraz sohbet ettikten sonra çıktık. Kunduracıdan ayağıma göre bir şey bulmak zor oldu. Nihayet amcam pek memnun kalmamışsa da bordo bir kundura bulduk. Onun istediği ise kemerli, rugan ve siyah kunduraydı. Ayaklarıma uyan olmadı siyahlardan. Elimde eskilerimin olduğu poşeti sallayarak kocaman aynalı gözlükleriyle amcamı takip ediyordum. Çaktırmadan önünden geçtiğimiz vitrinlerden kendimi süzüyordum. Lacivert kıyafetlerimin görüntüsü bir ara bebek bisküvilerinin üzerine düştü, üç dükkân sonra aynı görüntü poşetlenmiş tavuk ölülerinin üzerinden geçti. Utanarak beğeniyordum kendimi ve yürüyüşüm değişiyordu. Amcamın adımlarına uydurmaya çalışıyorum adımlarımı. Onun gibi dimdik ve ahenkli yürümeye gayret ediyordum. Biraz sonra

kecliğe özenen karga gibi asıl yürüyüşümü unutacak ve amcamınkini de katiyen öğrenemeyecektim. O günün izi olarak yampiri yampiri yürümeye alıştım. Daha da düzeltemedim.

Ben yine bir vitrine düşen görüntümü süzerken amcam yüzünü bana çevirdi. O zaman kocaman aynalı gözlüklerinden yüzümü gördüm. Bu masalın nasıl biteceğine dair en sağlam ipucunu almıştım. Gülümsedi, “Cillop oldun, bu sefer kesin kabul eder.” Bir çiçekçi vitrinine yansım. Amcam durdu. Beni de durdurdu. Çiçekçiye girdi. Elinde spreyle parlatılmış, üzerine sim boca edilmiş, jelatine sarılmış bir gonca gül vardı. Elime tutuşturdu. “Amca ama...” dedim. Zorladı. İki adımda bir amca ama’larım a devam ettim. Dinlemedi. “Utanacak bir şey yok” deyip duruyordu. Benimki utangaçlıktan değildi. Çiçek ölüsü taşıyorum, bu beni bitiriyor. Bunu nasıl anlatabilirdim ki ona? Çöp konteynerinin önünde bir gazoz şişesi fark ettim. Aldım. Yolumuzun üzerinde bir çeşme vardı. Oradan su doldurdum. Can çekişmekte olan gülü gazoz şişesine diktim. Jelatini sarıp öyle taşıdım. En azından ömrü biraz daha uzayacaktı. Amcam önde olduğu için bunları fark edemedi.

Sokaklarına girdik. Nefesim kesildiğini hissediyordum. Amcam yakamı ve paçamı düzeltti. Saçımı yana doğru yatırdı, arkaları ise hafif yukarıya doğru kaldırdı. Evlerini karşıdan gören bir yerde oturduk. Amcam o zaman gazoz şişesini fark etti. Kızdı. Ama ölecek, dedim. Dememle tokadı yüzümde gördüm. Diğer yanağıma da bir tokat indirdi. “Ha şimdi eşitlendi, yüzüne kan geldi” dedi. Bu delilikleri bırakmamı söyledi. Tamam, dedim, tamam. Gazoz şişesini evlerinin duvarına fırlattı. Şişe parçalandı. İki omzumdan tuttu. “Haydi, patates presim” diyerek beni kapılarına doğru itti, az kalsın düşüyordum. O ise ara sokağa gizlendi. Bana genellikle böyle hitap ederdi. Ama böyle kritik bir anda bu hitabı, karşıma binlerce ayna koymasından beterdi. Anahit kapıya çıktı. Beni gördü. Bana doğru geldi. Parçalanan gazoz şişesine baktı. “Sen mi fırlattın?” diye sordu, burnundan soluyordu. Ağzımı açamadım. “Yine kekeleyerek adres mi soracaksın!” Cevap veremedim. Beni tepeden tırnağa süzdü. Elbiselerime dokundu. Yakamı silkti. “Konuşsana bir şey mi diyecektin?” diye çıkıştı. Elimden gülü aldı. Kısık sesle “Hemen suya koymazsan ölecek,” dedim. “Tam bir salaksın, bir daha çıkma karşıma” diyerek gül elinde içeriye girdi. Kapıyı sertçe sürgüledi. Amcam mevzilendiği yerden çıktı. Yanına yürüdüm. “Ne dedi, ne dedi?” diye heyecanla sordu. “O da beni seviyormuş” dedim amcamın aynalı gözlüklerinden kendimle göz göze gelerek. “Çiçeğin çözemeyeceği bir şey yok” dedi. Amcam önde ben arkada çıktık sokaktan. Son defa bakmak istedim evlerine. Döndüm pencereden fırlatılmış çiçeği gördüm. “Artık ölmüştür o” Sesimin farkında değildim. Amcam “kim ölmüştür” diye sorunca sesli düşündüğümü anladım. “Çiçek” dedim “hem de bugün birkaç defa...”

PENCERE KENARI

Sumru Uzun

Sevgili Günlük,

İnsan bazen olur olmadık yerde bir dilek diler veya içinden bir şey geçirir. Sonra evren, o dileği gerçekleştirmek için insana fırsatlar sunar. İşte bu hikâye öyle başlıyor.

Akşam arabayla eve dönerken, dinlediğim müziğin etkisiyle hayatımdaki rutinleri düşünüyordum. Uzaklardan göz kırpan şehrin ışıkları yaşanmışlıkları belirtirken, onların sihrine kapıldım. Evden işe, işten eve gidip geldiğim günlere kısa bir ara vermek istiyordum. Gitmeliydim. İşten çıktığım bir akşam otobüse binip yeni günü farklı bir şehirde karşılamaya ihtiyacım vardı. O akşam vardığım yer yine evim oldu.

Ertesi gün sıradan bir iş günü sonrasında kardeşim aradı.

"Efendim."

"Abla, bu akşam Çankırı'ya gelir misin benimle?"

(Pardon, bu kadar çabuk mu?)

"Gelirim, çok isterim."

İşte bu kadar basit! Kız kardeşim Çankırı'daki üniversitede okuduğundan, orada kaldığı öğrenci evine gitmek için hazırlıklar başladı. Eve gidip sırt çantama bir günlük seyahatimde lazım olacak eşyalarımı koydum. İçimi tarifsiz bir heyecan sardı! Kız kardeşim üniversiteyi kazandığında, onunla birlikte bir kez gittiğim şehre bu defa farklı duygular eşliğinde gitmek için hazırlanıyordum.

"Biletler alındı mı?"

"Evet!"

Babam bizi terminale bıraktığında otobüsün hareket saatine otuz dakika vardı. Boş bulduğumuz bir yere oturduk. Yanımızda iki tane orta yaşlı hanım... Anlık bir sohbete dâhil olduk. Yolculuk başladı, dedim. İnsandan yola çıkıp insana varmanın, varacağın noktanın bir duygu olmasının güzelliğini hissettim. Yarım saatin nasıl geçtiğini anlamadık. Otobüsün hareket saati gelince ikisine de iyi yolculuklar dileyip otobüse bindik.

Yolculuk için seçtiğim, Miranda July - *Hiç Kimse Buraya Senin Kadar Ait Değil* kitabını çantamdan çıkardım. Kız kardeşim pencere kenarında oturup müzik dinliyordu. Ben hakkımı kitap okumaktan yana kullandım. Öykü karakterleri ilk bölümlerde beni biraz şaşırttı. Yazarın üslubuna ve dünyayı algılama tarzına alışmam kitabı yarılana dek sürdü. Birkaç satır başına renkli not kâğıtlarıyla işaret koydum. Özellikle şu kısmını çok sevdim:

“Yaşamla ilgili kuşkularınız mı var? Bu kadar derdi çekmeye değip değmediğinden emin değil misiniz? Gökyüzüne bakın: Sizin için orada sokakta yürürken insanların yüzlerine bakın: O yüzler sizin için. Sokağın kendisi, sokağın altındaki toprak, toprağın altındaki ateş topu... Bütün bunlar sizin için. Sizin olduğu kadar başkaları için de. Sabah uyanığınızda bunu anımsayın ve hiçbir şeyinizin olmadığını düşünün. Ayağa kalkıp yüzünüzü doğuya dönün. Şimdi gökyüzüne şükredin, gökyüzünün altındaki her insanın içindeki ışığa şükredin. Emin olmamanın sakıncası yok. Şükredin, şükredin, şükredin.”

Derin bir nefes alarak içimden fısıldadım: Şükürler olsun! Gözlerimdeki ışığın her daim parlaması için emek veriyordum. İnsan olmanın önemi buydu! Akıl gücü ve kalp hissiyle hayatımızda bir denge kuruyorduk. Işığa tutunmalıydık.

Ben düşüncelere dalmışken yolculuğun sona erdiğini bildiren anonsu işittim. Kitabı çantama koyup montumu giydim. Otobüsten indiğimiz anda farklı bir şehre adım atmak beni heyecanlandırdı. Eve gidene dek, kız kardeşimle konuştuk. Bir bulutun üzerinde gibiydim. Hafiflik hissinin ne çok özlemiştim! Telefonumu sessize alıp kız kızı geçireceğimiz geceye adım attım. Severek izlediğimiz dizinin birkaç bölümünü izledikten sonra da uyuduk.

Bu hikâyede en sevdiğim detaylardan biri alarmsız bir sabaha uyanmaktı. Sabah erkenden uyanıp işe gitmek zorunda değildim. Kahrolsun rutinler diyen isyancı iç sesime uyarak yatak keyfimi uzattım. Kız kardeşim okuldan geldikten sonra Buğday Pazarı Medresesine gidecektik. Bir saat sonra kalkıp çay demlemek için mutfağa gittim. Kayısı çayı demlerken, kapı çaldı. Gelen kız kardeşimdi. Tezgâhın üzerindeki kupa

sayısı birken iki oldu. Çayı içtikten sonra hazırlanmaya başladım. Güneşli bir gündü. Bu mevsimde güneşe aldanmak olmazdı, değil mi? Bu sebepten kat kat giyinip evden çıktık. İnsanların yaşadıkları şehirlere adapte olup o şehrin kültürüyle harmanladıkları duygu ve düşünceleri her zaman ilgimi çekiyordu. Sokakta yürürken bir taksicinin durakta aceleyle çay içmesinden, esnafın günün temposuna göre yüzüne yansıyan ifadesinden, ağaçların söylediği türkünün ezgisinden şehri tanımaya çalışıyordum. Buğday Pazarı Medresesine geldiğimizde aynı gözlemi, leziz gözlemeler yapan kadınlar üzerinde de yaptım. Gözleme nereden çıktı diye sorma sakın! Rutinleri umursamıyorduk, hatırladın mı? Yediğim gözlemeleri anımsayıp bir saat fazla spor yapacağıma söz verdim. (İçimden!)

Kız kardeşimin aniden okula gitmesi gerektiğinden, medresede tek başıma kaldım. Bir çay daha söyleyip not defterimi çantamdan çıkardım. Bahçedeki ağaçlarda titreyen yaprakları izledim. Çaydan bir yudum içip yazmaya başladım.

“Ağaçların yaprakları titriyordu. ‘Son’ kelimesinin hazinliği mi korkutuyordu onları? Tutundukları dala usulca veda edeceklerdi. Kuruyan bir yaprak olarak, savrulmak mı istemiyorlardı? Oysaki çetin geçecek kış mevsiminin habercisi rüzgârın uğultusu duyuluyordu. Yapraklar dallardan düşecek, rüzgâr onları süpürecek, kış gelecekti. Yaprak doğaya karışacak, mevsimler dönüşecekti. Tıpkı hayat gibi!”

Çok geçmeden kız kardeşim geldi. Sohbet ettik, bir çay daha söyledik. Gitme vakti geldiğinde orada tanıştığımız insanlara teşekkür ederek yola çıktık. Tren Kütüphanesi ve cam seyir terasını görmeyi çok istesem de, zaman kısıtlı olduğundan sonraki sefere erteledim. Kısa sürecek bir otobüs yolculuğu için hazırdım.

Sevgili Günlük,

İki saat süren yolculuğumun ardından evimdeyim. Bir günlük hava değişimi bana iyi geldi. Nefes aldım! En keyif aldığım kırsımlar tahmin edeceğin üzere rutinlerin kabuğunu kırdığım anlardı. Bir kez kabuğu kırdığında içinde yer eden ağırlıktan parça parça kurtuluyorsun. Sirtında bir dert kamburuyla, ruhunda çuval dolusu kırık hayallerin ağırlığıyla gittikten sonra yolculuğun ne anlamı kalır? Yollar uzayıp giderken, tek yükünün sırt çantam olduğunu hissetmenin verdiği rahatlık tarifsizdi.

Unutma, insan nereye giderse gitsin yanındaki görünmez boş koltukta oturan yine kendisi oluyor. Yollar seni çağırdığında adımını at! Alışkanlıklarını kısa süreliğine de olsa terk et, yeni insanlar tanı, akışa teslim ol.

Sevgilerimle!

Günün Şarkısı: Sia\Never Give Up

KESKİN RUH

Atilay Aşkaroğlu

"*Ruhlar da kılıç gibi olmalı; dövüldükçe keskinleşiyor ve daha derin yaralar açıyor,*" demişti. Henüz ruju kadehe bulaşmamıştı. Daha çok içmesini istedi keskin ruhum, ondan bir iz kalması için. Göç edemeyen kuşlar, gidenlerin tüylerini taşırmış gökyüzüne, bir iz kalması için. Dudak izlerini gömsem ruhu- ma şimdi, bir kuş çıkar mı oradan; sana doğru uçup gelecek olan. Bir tüy bırakması için.

Uzun zaman olmuştu, göğsüne yaklaşıp sıkıca sarılma- yalı. İçimde göç eden tüm güzel duyguların anısına. Uzun zamandır, bir mum yakıp gömüyorum topra- ğa. Bana yol göstermesi için. Tek başıma, ellerim cebimde yürüdüğüm karanlık sokaklarda öğrendim yalnızlığı. Aydınlansaydı, anlatacaklarıma kelimeler doğardı.

"... *Bir kılıç, alacağı canların bedelini önceden ödermiş. Dövüle dövüle,*" diye devam etti. Öyleydi belki de, ruhumuz dövüldükçe keskinleşiyor ve ha- yata karşı olan bedelini ödüyordu. Fazla düşünmek istemedim bu konu üzerine. Söyledikleri, tıpkı anlat- tığı bir kılıç gibi kesiyor, canımı yakıyordu. Orada öy- lece duruyor ve ben ona ulaşamıyordum. Boş bir kadeh gibi, öylece tahta masanın kenarında dikili- yordum.

Uzunca bir sessizlik oldu sonra. Hiç bitmeyecek bir sessizlik. Tüm konuları dağıtıp şarkılar söylemek is- tedim ona. Bir şarap kadehini tutma zarıflığıyla bel- ne sarılmak, 'son'un bittiği yere; 'başlangıç'ın he- men öncesine dönmek istedim. Sarmaşıklar yüksel- di tahta masanın kenarlarından. Parmaklarım sol- muş yapraklara bulandı. Göz alıcı maviliğiyle bir gö- ğün karşısında, toprağa döküldüm. Bir mum açtı içimde. Sönük, cılız ateşiyle... Bir kuş konarsa göğ- süme, onu yakmaktan korktum.

Sonra söndüm.
Yavaş yavaş...
Tane tane...
Kelime kelime.

MİNİK KUŞ

Ezgi Ayvalı

Penceremden sokağa bakıyorum. Hatırlıyorum gelişini. Duruşunu, bakıp gülmeyişini, yürüyüp gidişini. Penceremden sokağa bakıyorum diyorum ama baştan başa izliyorum boş sokağı. Ah işte nihayet oradasın. Gelmişsin yine. Diyorum ki sana, beni sev. Beni sar. Beni anla. Emin adımlarla yürüyorsun yine. Diyorum ki, bak ben çok yorgunum. Al bu başımı göğsüne yasla. Saçlarımı parmaklarınla tara. Dinle beni, anlatamam diyorum ben sular gibi, rüzgârlar gibi. Ben anlatmasam da sen biraz olsun dinle beni. Duruyorsun sokağın orta yerinde. Ah diyorum, yaşasın. Ben de tam burada durmuş sana bir şiir yazıyordum, duy diyemediklerimi. Ne oluyor? Yoksa yine gidiyor musun? Bak diyorum burada bir sürü kuş var, hava da karardı, hepsi birazdan kanatlanır uçarlar. Benim burada yüreğim burkudur, boynum bükülür. Terk edilmiş o minik kuş gibi kalırım burada – ki onu da biraz sonra bir kedi bulur. Hayat bu diyorum, hep böyle olur. Bakmıyorsun.

Ellerimi diyorum, al, uzatıyorum ellerimi pencereden aşağı, al diyorum koy cebine. Ben ellerimden üşürüm bilirsin, sende kalırlarsa iyi olur, üşüyünce tutarsın, ısıtırsın. Duymuyorsun. Ellerim yuvarlanıp düşüyor sokağın ortasına. Sesleniyorum. Gitme diyorum, gel. Gel hadi, ısrar ediyorum. Koşuyorum peşinden. Çocuk gibi tepinip ağlıyorum kim bilir ne zaman patlamış lambanın altında. Karanlığın önünde son bir kez durup dudağının kenarından hafifçe gülümsüyorsun. Düşman mısın? Beni böyle görmeyi mi seviyorsun? Sinirleniyorum, geri dönüyorum pencereme. Sokak yine bomboş, sessiz, karanlık. Üstelik ellerim de yok artık. Penceremden sokağa bakıyorum. Güzel anıları hatırlayamıyorum.

Tahir Kaskin

NAFTALİN KOKUSU

Ömer Okatalı

(işte öyle, uyandık o sabah
uyandık, saç diplerimizde kuyu dolusu kelimeler
o, dudaklarında birikmiş harf harf ter damlaları
sabah, gece olmaya çabalarken)

Kalplerimizde ağır bir naftalin kokusu
Sevişmeyi unutmuş iki insanın
-yalnızca yatmayı bilen iki insanın-
dokundukça şekilleniyor avuç içleri
dalkavukça sevdalarla,
yani samimiyetsiz öpüşlerle,
barbarca gülüşmelerle
Nezaketten kalan birkaç parça eski
çok eski hurçların en kuytusuna,
üç kapaklı bilmem neyin tepesine
Kahverengi bunlar,
tümü kahverengi,
ne varsa kahverengi
yeşili getirmiyor hiçbir yağmur

Vakitlerden birini hatırlattı bana bir vakit
Sen ve ben
başka kimse olmadan
-haydutlar kumarbazlar laf ebeleri
mahalle magandaları şu bildiğin kadınlar olmadan-
düşmedik mi kırılğan bir daldan o rüzgarda?
Yoksa yakmamış mıydı tenini utangaçlığını?
Kaç defa öldüm bu günahlarla
ben böyle cehennem görmedim
(Her şey olması gerektiği gibiydi
o gecenin sabahında)

Sonra hepsini boşverdik bir başımıza
birkaç tren bekliyorduk birkaç vapur
birkaç bizi alıp götürecektik
Çünkü buralar kötü
buralar zift kokusu bataklık buralar
O çocuk boşuna eli cebinde gezmiyor
Bak şu kadın şu adamdan boşuna başka yöne dönmüyor
Ya asıldığımız duvar dahi bizi sevmiyor

ellerimizle ördüğümüz
Akrep ile yelkovandı duruşumuz zamanın akışına
-Günde yirmi iki defa üst üste gelir
birbirimize değmezdik-
buralar kötü bize göre değil

Ama biliyorum
biliyorum yastığın orasından burasından
yasa dışı bakışların
beni mahkumiyete asıl sürükleyen
Kaç çentik atıyorsam tırnaklarımla günlerden aralık
mevsimlerden savan, aylardan pazartesi
Yüreğim eşlik eder
özgür kuşların kanat çırpışlarına
Ah şu kendimi bilmezliğim fikirsizliğim
Ah benim yarım akıllılığım
-üstelik bir suçum yok iken-

O evin penceresinden beraber baktık
çamaşırları astık leke yoktu
bu sehpanın dantelinini beraber ördük
Ağaçların kabuklarına beraber soyunduk
umutsuzluk giysilerimizle
o kartlaşmış kadına beraber selam verdik
Birkaç bir şey bekliyorduk
birkaç bizi alıp götürecektik dedim ya

Öyle tuhafılık ruhumun kunduralarını çıkardım kapıda
-gelmedi hani gelseydi giderdik-
öyle sert çektim ardına bildiğim tüm raconların
-birbirimizi sevip masaya oturduk kavrayamıyorum-
Biz bu çağın sesini duymayız
sahte aşkları geri kafalılıkları süs bebeklerini bilmeyiz
-biber reçeli sürdürdüm dilin yandı, ellerim sızladı-
Parmaklarının başına buyruk hareketleri
bir bıçak keskinliğinde korkuyorum
Zaten ben o zamanlar sular seller gibi
ben o zamanlar yerin yedi kat dibinde
gözlerinin parçalı bulutlu halinden
gökyüzüne düşüyorum

MEDENİ İNSANLAR ATLASI

Nazlı Başaran

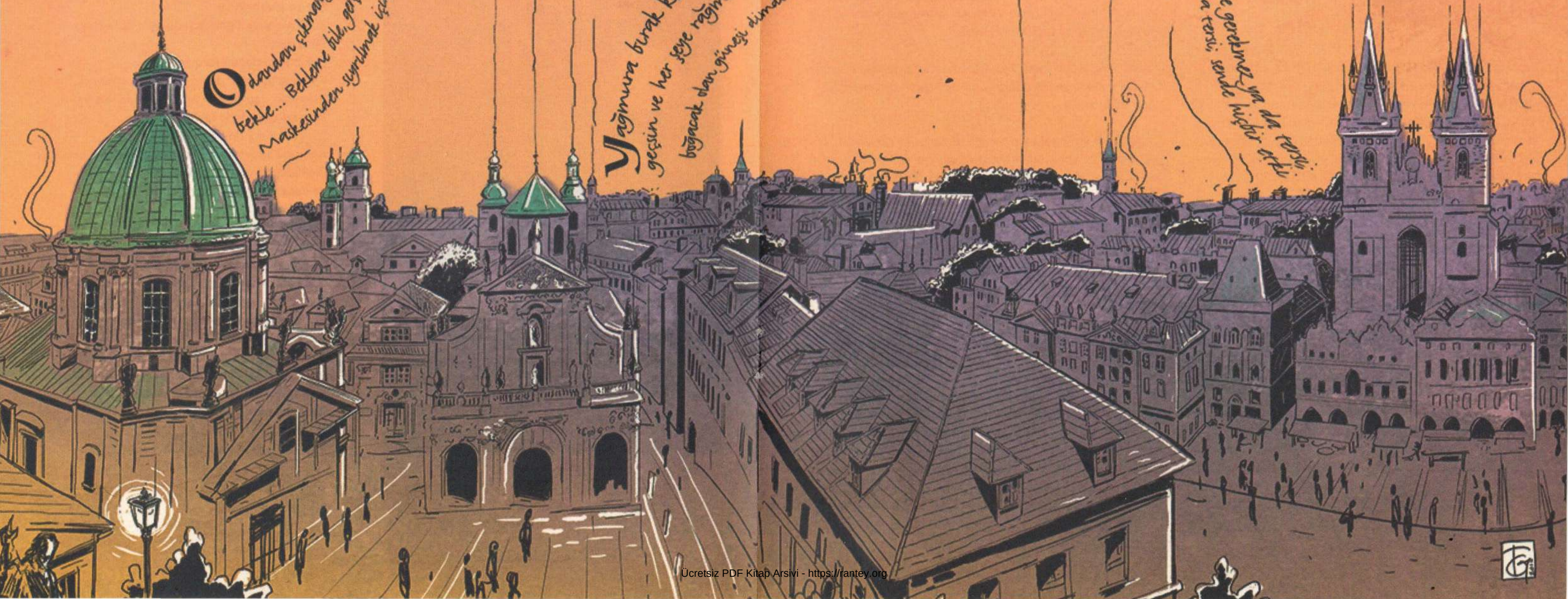
Seni yazmak şu sayfalara,
 Seni anlatmak şu insanlara,
 çamurlu yollara, yabani otlara,
 Bahsetmek senden,
 Şu taş kalpli yobazlara
 Ne zordur sevdiğim.
 Zordur, seni ayrı tutmak şu cihanın dönüşünden
 ölümün korkunç döngüsünden.
 Kavgasından şu şehrin, gülmeyen yüzlerinden.
 Bilmezler sevdiğim,
 Sen bir çocuksundur
 ve ben seni bir çocuğu sever gibi severim.
 umudumla emzirir, acını acım bellerim.
 Bir dargın, bir barışık
 Tek kavgası sevda olan; sensindir,
 Sen bir babasıdır,
 Bir dost, bir yol arkadaşı da aynı zamanda.
 Sevdiğim,
 Bak burası benim yurdum,
 Kıyıların aşındırır deniz insandır sermayesi,
 Sokakları; gazetelerin üçüncü sayfa haberi.
 Kara bir uykudadır herkes,
 Diş geçirir şehrin baldırına hayat,
 Kanla sularlar toprağı ve kaosla beslerler çocukları
 Sınırları çizerler daha derin
 ve daha derin kazarlar mezarları
 Sevdiğim,
 Biz bu topraklara medeniyet deriz
 Bizler de bahsi geçen medenileriz
 Bereketli bir tarlanın hasat vakti
 Şölen masaları kurmak yerine birbirimizi yeriz.
 Yeriz genç kızlarımızı, oğullarımızı yeriz.
 Doğmamış çocuklarımıza günah biçer,
 Kapılarını işaretleriz.
 Ama sevdiğim bizler özümüzde iyiyiz.
 İyiyiz severken, iyiyiz sabah uykudan kalkarken
 Toprağı koklarken, çiçekleri sularken.
 Bizden korkma sevdiğim.
 Bizler iyi insanlarız,
 Yaşamak uğruna savaşırken.

PRAAG

O dandan çıkmam gerekmez, masvada ormanına daron et ve dirle... Dnlene bile, ydeler
bekle... Bekleme bile, gerekten vakin ve yalnuz ol. Dnyar öz gürce sunacaktır kendini sana...
maskesinden soyulmak için bnyka sezengeyi yok, kuso içinde yunulanacaktır ayıklarının dilsine...

Yağmura bırak kendini, bırak yağmurun soluk oları moudunu delip
geçsin ve her seye rağmen orada kal, seni mazen mazen yağına
boğacak olan güneşi dimdik bekle.

Beni kurturak, yababayan bir seyin, sana dakturması bile gerekmez ya da taksit
senin için masumiyet olan şey, benim için suç olabilir ya da tersi, sende hiçbir şey
yurtmıyor sen, benim mezarın olabilir.

TARİHTEN KADIN PORTRERLERİ

BİR CADI, BİR DELİ, BİR ORTAK ACI

Nur Kıpçak

İnsan sürülebilir hatta imha edilebilir fakat fikir öyle değil. Fikir kafadan kafaya, devirden devire atlar geçer ve kendini gösterir.

Halide Edib

Yazar, İstiklal Savaşı'nda onbaşı, öğretim görevlisi, siyasetçi olan ve nihayetinde sürgün edilen Halide Edib, Osmanlı Kadın Hareketi'nin önde gelen ismidir. Fatma Aliye ve Emine Semiye'nin davasını devralıp kadın hakları mücadelesini yeni kuşaklara taşır. Kadın ve erkek için eşit tahsilin ve aynı çalışma hayatının sadık bir savunucusu olur ömrü boyunca:

“Kadınlar ne yıldız, ne çiçek ne de yalnız edebiyatta mevzu olan mevhum mahluk değildirler. Onlara yalnız şiirleri tezyin ettiklerine inandıracak, çarpık fikirler vermektense, kendi mesai fikrinize hayatınıza muvazi bir terbiye vermeğe çalışınız.”

Tanpınar, Türk edebiyatında 1908-1920 yılları arasındaki yeni Türk romanını Halide Edib'in tek başına temsil ettiğini söyler: O, hem Türk edebiyatı romanı tarihinde hem de kadın hürriyeti gibi davalarda büyük rol oynar. Sadece yazmakla kalmaz Halide Edib, meydanlara iner ve davasına halkı davet eder. Nezihe Muhiddin, meşhur Sultanahmet Mitingi'nden Bozkurt: Küçük Mehmet'in Romanı'nda şöyle bahseder: “Geniş meydana dolduran halk bir insan, kalp, bir duygu halinde kürsüden göklere asılan siyahlar giymiş bir kadının temiz ve berak sesini dinliyordu.”

Kadınların toplumsal durumlarının yükselmesinde muazzam etkisi olan Halide Edib'in sesi o kadar gür çıkar ve çalışma alanında otoritesi öyle güçlüdür ki aynı anda hem hayranlık hem de rahatsızlık uyandırır. Söz gelimi Tetkik-i Mezalim Komisyonu'ndaki görev arkadaşı Yusuf Akçura, Halide Edib'den “cadı” olarak bahseder. *“İşin garib tarafı,”* diye yazar Halide Hanım, *“sahiden de benim büyü yaptığımı inanıyormuş.”* Cadılık; şifacı, düşünür, siyasetçi ya da yazar olan her kadının “asıl mesleği.” Mevcut düzende elinin hamuruyla erkek işine karışıp yetmezmiş gibi bir de işleri yoluna koyuyorsa, kuşkusuz bunu, büyü yaparak başarıyordur kadın.

1925'te Terakki Perver Cumhuriyet Fırkası, Kemalist iktidarın gücünü dinsel muhalefetle sarsmak ve Mustafa Kemal'in hayatına kastetmek gerekçeleriyle kapatılıp milletvekilleri idam

edilirken partinin kurucularından olan eşi Adnan Adıvar'la birlikte sürgüne zorlanır Halide Hanım. 1939'da yurda dönene kadar, on dört yıl boyunca sürgünde yaşar. Kemalist devrime ihanetin yüzü, kendi politik hırslarının kurbanı olarak bilinir hâlbuki sadece cesurdur:

“Dünyanın genel gidişi şiddet yönünde olunca şiddeti körüklemek cesaret sayılmaz, şiddete tek başına karşı durmak kuvvettir,”

derken olduğu gibi.

Halide Edib: 1950 yılında Demokrat Parti milletvekili seçilen bu öncü kadın, dört yıl sonra Cumhuriyet Gazetesi'ne yazdığı bir açık mektupla siyasi hayatına, on dört yıl sonra dünya hayatına veda eder. Bu yılların ıstırap içinde geçtiğinden bahseder, siyasi hayal kırıklıkları ve kişisel yasların ardından gelen içe kapanıklık, yalnızlık ve acı içinde.

Maksadımız kadını yalnız hayırkâr bir kadın bırakmak değildir. Ona bir vatandaşa âid bütün vazife ve hakları da vermektir.

Nezihe Muhiddin

Osmanlı Kadın Hareketi'nin öncü kişilerinden biri olarak, Niğar Osman, Fatma Aliye, Emine Semiye ve Halide Edib'in içinde yer aldığı “büyük kadınlar” kuşağının son temsilcisidir Nezihe Muhiddin. Fatma Aliye'nin *Hanımlara Mahsus Gazete*'de kadın yazarlar arasındaki birliğe çağrı yapması, Nezihe Muhiddin'de “kadınların vahdeti” düşüncesi ve siyasetine dönüşür. Kadınların birliği için yılmadan çalışmakta kararlı olduğunu dile getirir her fırsatta ve nihayetinde “kadınlar birliği” ideali, 1924'te kurucularından olduğu “Kadın Birliği”nin isminde ifadesini bulur.

Nezihe Muhiddin'in yirmi romanı, üç yüz kadar öyküsü, sahnelenmiş piyesleri, operetleri ve filme alınmış senaryoları vardır. Kurduğu *Kadın Yolu* dergisinin aynı zamanda genel yayın yönetmenidir. Hiç durmadan kadın hakları için mücadele etmiş, soluklanmadan etkinlikler düzenlemiş bir kadın, ta ki 1930 yılına kadar. 1930'lardan sonra köşesine çekilmeye zorlanan Nezihe Hanım, bundan sonra lise öğretmenliğiyle ve kurgu eserler yazarak yaşamını idame ettirir. Hazin ki siyasi kişiliğinin uğradığı saldırılar sonucu, yazarlığının da üstü örtülür ve edebiyat tarihinden silinir, Kadın Birliğinde yürüttüğü

siyasi hak mücadelesi, Ankara'da hoş karşılanmadığından ötürü. Ne gereği vardı hitabetin, günün birinde bahsedilecek olan haklar için örgütlenmenin, başkalarının işine burnunu sokmanın!

Cumhuriyet tarihinde sesi gür çıkan kadınlardan olmasına ve ulusun inşasında aktif olarak rol almasına rağmen ne Halide Edib ne de Nezihe Muhiddin, Ankara tarafından hoş karşılanır: Muhalif kimlikleri yüzünden hiçbir zaman "Cumhuriyet kadını" olamazlar. Kurtuluş hareketini kendi tekeline alan, kadını edilgen bir konumda tanımlayarak örgütlenmesini tehlikeli bir sosyal muhalefet olarak gören Kemalist tek parti yönetimine karşı etkin ve katılımcı kalmaya devam eden Nezihe Muhiddin ve Halide Edib, "erkek kardeşler cumhuriyeti"nin asi kızları, dolayısıyla küskünleridir.

Nezihe Muhiddin: Kadınlara seçme hakkı verilmeden on yıl önce siyasi hak mücadelesine başlayan; azimle yürüttüğü faaliyetleri göz dolduran fakat aynı zamanda göze batan; kadınları bir araya toplamasından, camilerde konuşma yapmak istemesinden rahatsızlık duyulan; ama gene de bir dönemin nabzını hitabet sanatıyla elinde tutan; Nigar Hanım'ın toplantı geleneğini sürdüren ve Fatma Aliye Hanım'ı vefatına kadar ziyarete giden bu kadın, 1958 kışında, yalnız ve unutulmuş, unutturulmuş olarak bir akıl hastanesinde vefat eder.

"Bugün olay, insan deliliğidir,"

derken haksız mı Julia Kristeva:

"Siyaset, özellikle öldürücü nöbetleriyle bunun bir parçasıdır. Hannah Arendt'in düşündüğü gibi insan özgürlüğünün geliştiği alan değildir siyaset; toplumsal, tektipleştirici ve öldürücüdür. Bu yüzden delilik, antisosyal, apolitik ve paradoksal olarak özgürlüğün alanıdır. Kamusal yaşam değersizleşir ve gerçeklikten vahim bir biçimde uzaklaşırken, zorunlu olarak siyasal olan yeni dünya gerçek değildir. Acılı bir yeni dünyanın gerçekliğini yaşamaktayız."

Not: Bu yazıda dipnotlara yer verilmezken kaynak olarak kullanılan eserler şunlardır:

Berktaş, Fatmagül: Politikanın Çağrısı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2011.

Durakbaşı, Ayşe: Halide Edib: Türk Modernleşmesi ve Feminizm, İstanbul, İletişim, 2012.

Enginün, İnci: Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde Doğu Batı Meselesi, İstanbul, Dergah, 2007.

Zihnioğlu, Yaprak: Kadınsız İnkılap: Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği, İstanbul, Metis, 2013.

Fotoğraflar, Taha Toros Arşivi'nden ve Zihnioğlu'nun adı geçen ese-

DELİ ADNAN

Eray Yasin Işık

“Ne oldu evladım niye ağlıyorsun,” diye sordu annem. Ben hicırıklarımı engel olamazken annem daha da meraklandı. Abim odadan çıkıp yanımıza geldi. İkisi de gözlerini bana dikmiş ne olduğunu anlatmamı bekliyorlardı. “Adnan tükürdü,” dedim. “Buna mı ağlıyorsun, git yüzünü yıka,” diyerek mutfağa döndü annem. Abim ise onun kadar sakin karşılamadı yaşadıklarımı. “Şimdi yandın, delilik sana da bulaşacak Eray,” diye beni daha da korkutmuş, ilk travmamı yaşamama sebep olmuştu.

Yüzümü kaç kere sabunladığımı hatırlamıyorum. Psikolojik rahatsızlıkların bulaşıcı olmadığını öğrenene kadar da akıl sağlığımı gerçekten kaybedeceğimi düşünmüştüm. Sonum Adnan’a benzeyecekti. Aslında Adnan’ın pek kimseye zararı yoktu. Ama herkesin gözünde deliydi o. Yaramazlık yapan çocuklar eğer uslu durmazlarsa anneleri “Seni Adnan’a veririm,” diye korkutuyordu onları. Hakkında birbirinden farklı efsaneler dolaşıyor, neden aklını yitirdiği ile alakalı çeşitli hikâyeler anlatılıyordu. Çocukken en büyük korkum olan Adnan, büyüdükçe daha ilginç hâle gelmiş, delilik sıfatının altında taşıdığı kişiliği merak etmeye başlamıştım. Belki yüzüme yediğim tükürükle hastalık bulaşmamıştı ama aramızda farklı bir bağ oluşmuştu. Artık korkmuyor aksine eğlenceli buluyordum onu. Peşine takılıp onu kızdıran ve bununla eğlenen çocukların hemen arkasında ne tepki vereceğini merak ediyordum. Acaba ben ne kadar kızdırmıştım ki okkalı bir tükürüğü hak etmiştim.

Yaşım ilerledikçe sokaklarda amaçsız dolaşmadığını öğrendim Adnan’ın. Sırtında bir çuval; içi sabah boş akşam dolu olurdu. Ceket cebine topladığı bozuk paralar ile her dükkâna sorgusuz sualsiz girer, kendi meşrebinde esnafı teftiş ederdi. Ahilik ve yâren kültürünün yaşayan son temsilcileri olan şehir esnafı, onu hoş sohbeti ile karşılar, cebine harçlık, çuvalına erzak koyup yollarlardı. Çayını içenin işlerinin açılacağı, Adnan ile birlikte dükkâna bereket gireceğine inanılırdı. Vakit namazlarında cemaat ile birlikte saf tutan Adnan, hiçbir cenazeyi de kaçırmazdı. Tabutun biraz önünde elinde su bidonu ile yürürken sokakta oynayan çocukları, teypte kaset dinleyen gençleri, dedikodu yapan yaşlı teyzeleri uyarır; sanki bir geçit töreni gibi cenazenin saygıyla sokak aralarından mezarlığa ulaşmasını sağlardı. Mevta mezara konulunca ilk toprağı Adnan atar suyunu en son o dökerdi. Gece olup yatsıdan sonra dükkân kepenkleri inince; Adnan yüklenir çuvalını, kimsenin bilmediği evine doğru yola koyulurdu. Şehrin tepesinde tarihi bir kale, eteklerinde ise gecekondu mahalleleri bulunurdu. Şehir merkezinden kaleye doğru çıkarken ahalinin de ekonomik durumu değişirdi. Apartman dairelerinin altında dükkân açan esnaftan topladığı erzakları, bu gecekondu mahallele-

rinde teker teker dağıtırdı Adnan. Kendisi elini sürmez, kimin neye ihtiyacı varsa çuvaldan o alınır, çuval başka kapiya yolanırdı. Adnan’ın getirdikleri ile sofralar kurulur, yemekler yenilir, başköşede ağırılanan Adnan “anam bekler anam,” diyerek gece olunca kaçıp giderdi. Ertesi gün sırtında çuvalı ceketinde arada şıkırdattığı bir cep dolusu bozuk para ile mesa isine devam ederdi. Kâğıt paraları sevmezdi. Paranın miktarı değil şingirtisi mutlu ederdi onu. Bu yüzden ihtiyacı olmayanı dağıta dağıta giderdi. Yılbaşında çocuklar bacadan Noel Baba’yı değil, sırtında çuvalı Deli Adnan’ı beklerdi. Bir yardım ağı kurmuştu kendi kendine Adnan. Farkında olmadan... Ne ihtiyaç sahipleri kapı kapı dolaşarak el açıp ekmek dilenirdi, ne de yardım eden kime yardım ettiğini bilirdi. Yani sağ elin yaptığı hayırdan, solun haberi olmazdı.

Lokantacı Sefer Usta sabah ilk çorbayı Adnan’a içirmeden taş fırından çıkan taze ekmeği Adnan eliyle bölmeden şehir güne başlamazdı. Ekmek teknesini biraz geç açan Adnan’dan fırçasını yer, işini düzgün yapana karşı kaldırımdan öpücük gönderirdi. Şehrin maskotuydu Adnan... İşi olanın dükkânını emanet ettiği, çat kapı valinin odasına giren, her cenazede saf tutan, soyadını kimsenin bilmediği, namıdiğer Deli Adnan... Bir sabah lokantaya gelmedi. Fırına da uğramamıştı... Anası merak eder diye gece eve dönmüştü ama bir daha uyanmamıştı...

Sokaklarda onu göremeyip haberi alanlar akın akın cenazesi-ne geliyor, camii avlusu insan kalabalığı ile dolup taşıyordu. Bütün şehir; zengini, fakiri, yaşlısı, genci, okumuşu, cahili oradaydı. Büyük bir kalabalık ile Adnan son yolculuğuna uğurlandı. O günden sonra da başka bir yolculuğu başladı Adnan’ın... Çocukken geçirdiği menenjit yüzünden adı Deli kalan Adnan, ölümünden yıllar sonra, yaşadığı şehirde Veli olarak hatırlanıyordu. Anlatılan hikâyeler, ölümünden sonra mistik bir hâl almış, bu kadar saf ve temiz birinin basit bir âdemoğlu olamayacağına inanılmıştı. Kimi Arafat’ta onunla birlikte şeytan taşlamış, kimi kendisinden hemen sonra vefat eden annesinin cenazesinde görmüştü onu. Rüyalara giriyor hâlâ yardım edilmesi gereken adresleri gösteriyordu. Bir gece hem Eyüp Sultan’da dua ediyor, hem de yolda kalan hemşerisine yardımı dokunuyordu. Dara düşen kapısında Hızır olarak görüyordu onu.

Anlatılanların ne kadar doğru ne kadar hayal ürünü bilinmez. Bilinen ve benim görebildiğim tek gerçek, aslında Adnan’ın cenazesinde yaşanmıştı... Çuvalın içini dolduran ile içindeki-lerle karnını doyuran, aynı zamanda saf tutmuş, Adnan’la helalleşmişti... Bu kareyi oluşturmak için Veli olmaya gerek yoktu, deli bile olsan yeterdi...

HER ŞEY BENİM DIŞIMDA YAŞIYOR

Baran Güzel

Aslı Ekim

Sabaha kadar uyku girmedi gözüme. Odaya girip bakmaya bir türlü cesaret edemedim. Yataktan çıkamadım. Çünkü korku insanı olduğu yere sabitleyen bir kilittir. At banyoda homurdanıp durdu gece boyu. Ara sıra nallarının fayansta çıkardığı sesi duydum. O da uyumadı sabaha kadar. Başörtülü kadının nemli, çıplak ayaklarıyla parkede çıkardığı minik izleri gözümün önüne getirdim sık sık. Sonra Fatoş Hanım'ı gözümde canlandırmaya çalıştım. Kovboy şapkalı kadını da. Kimdi bu insanlar? Ne istiyorlardı benden? Evren bir yerlerinden kaniyor, ortaya bütün dengeleri alt üst eden bir enerji çıkıyordu sanki. Bir şeyler olması gerektiği gibi gitmiyordu. Sorun sadece benimle ilgili olamazdı. Hayır delirmiyorum, dedim kendi kendime. Delirmiyorum, delirmiyorum, delirmiyorum. Kendime birkaç tokat attım. Hiçbir şey benimle alakalı değil. Ben önemsiz, basit, kendi yörüngesinde dönmeye mecbur, sabit bir parçasıyım kâinatın. Feleğin zararsız bir zerresiyim. Her şey benim dışımda yaşıyor. Art arda yaktığım sigaralar odayı sisli bir orman gibi beyaza boyarken iki Camel Soft paketini suyu sıkılmış bir portakal gibi buruşturup attım. Tırnaklarımı çatur çatur yedim. Yatakta bir sağa bir sola. Kendi etrafımı defalarca turladım. Kalkıp ışığı açmak bile imkânsız geliyordu. Yıllar beni kolayla başaramayan, zoru denemeyen, imkânsız düşünmeyen bir adam yapmıştı sanırım.

Birazdan odadan çıkacağım, diyorum kendi kendime. Ortalık aydınlanıyor nasılsa. Gündüzleri bütün cesetler zararsızdır, biliyorum. Pencereden, insana cesaret veren bir ışık giriyor içeri. Güneş, içimdeki varlığından epeydir şüphe ettiğim cesaretle beraber yükseliyor. Ayaklarım üşüyor, üst üste iki çorap giyiyorum. Çorapları giyince müthiş bir özgüven hissediyorum. Kalp atışlarım normale dönüyor sanki. Kapıyı hafifçe aralıyorum. Ses var mı, diye dinliyorum. Belki de duyduğum, ete kemiğe değil de öylesine havaya sıkılan bir mermi sesiydi, diye geçiriyorum içimden. Dinliyorum. At homurdanıyor. Kapıyı içeriden kilitliyorum hemen. Az sonra dış kapı cızırtıyla açılıyor, nal sesleri usulca evin dışına taşınıyor. At, bir hıncı serbest bırakır gibi sertçe kapatıyor kapıyı.

Banyoya giriyorum aceleyle. Soğuk suyla, gece boyunca yüzümü kirleten korkudan arınıyorum. Titreyen ellerimi açıp kapatıyorum. Onları yumruk olmanın cesaretiyle sakinleştiriyorum. Oturma odasının kapısını açıyorum. Ayaklarım sessizce içeri girerken gözlerim kapalı. Sürprizi bozmak istemiyorum.

Gözlerimi olması gereken zamanda açıp bir belaya tanıklık ediyorum.

Kan yol olup akmış. Kırmızı bir mermer gibi, başın yanına yayılmış. Üzerinde parlayan ışık pıhtılaşmış.

Kurşun, başın arkasından çıkmamış. Sağ şakaktan girip sol şakaktan çıkamadan. Yumuşacık beynin içinde löp diye kalmış öyle. Kadının başörtüsü düşmüş. Bacakları ayırık duruyor. Altında siyah bir iç çamaşırı var ki, bakmaya utaniyorum. Bacaklarını birleştirip eteğini düzeltiyorum. Elim değmişken gözlerini kapatıyorum.

Bu cesedi gömmeli ama nereye. Soru işareti için zaman yok. Dışarı çıkarsam biri görecektir kesin. Polis molis bir sürü dert. Sorguydu, nezarethaneydi. Mahkemesiydi. Belki suçsuz yere ceza bile alabilirim. Geceyi kendi evimin dışında geçirme düşüncesi korkunç geliyor. Aylardır iletişime geçmediğim arkadaşlarımı arasam mı diye düşünüyorum. Her şeye rağmen beni bu durumdan kurtarmak için ellerinden geleni yaparlar. Telefonun rehberinde geziniyorum. Hiçbir şey olmamış gibi, içlerinden birini arayıp **"Kanka, bizimkileri topla. Hemen bana geliyorsunuz,"** demek istiyorum. Fakat bunu hangi yüzle, nasıl bir pişkinlikle yapacağımı bilmiyorum. Beraber türlü badireler atlattığım, bir ülkenin çöküşüne, bir gençliğin yok oluşuna, bir sistemin tepetaklak devrilmesine, türlü kıyımlara beraber direnmeye çalıştığım arkadaşlarım eminim, bir arayışla her şeyi geride bırakıp bir saat içinde burada olurlardı. Telefonu cebime koyuyorum. Kazma kürek olacaktı bir yerde. Buluyorum.

Parkeleri sökmeye başlıyorum kibarca. Kazma ile patır kütür girmek yerine usulünce yapıyorum bu işi. Süpürgelikleri söküyor, parkeleri kaldırıp özenle diziyor, straforu yuvarlayıp kenara koyuyorum. Böylelikle zeminin üçte birini boşaltmış soğuk, küflü betona ulaşmış oluyorum. Böyle özenli davranmamın sebebi bu renkte parkeleri bir daha bulama yacak olmam. Bütün evin parkesini yenilemek istemiyorum. Ne tuhaf, insan evinde bir ceset varken bile ince hesaplar yapabiliyor. Korkunç bir olaydan sonra bile hayat rutin akmak zorundadır. Aklını korumanın en iyi yolu budur. Babamın öldüğü gün sakallarımı kesmiştim mesela. Evden çıkmadan önce dişlerimi fırçalamıştım.

Zemindeki beton tahmin ettiğimden daha sert çıkıyor. Kazmanın sivri ucunu bütün gücümle saplamaya çalıştıkça kollarım zonklu, kulaklarım uğulduyor. Birkaç santim derine indikten sonra yumuşak toprağa ulaşıyorum. Birkaç solucan, biraz da kurt hemen dans etmeye, havayla ilk kez temas et-

tiklerinden sevinçle oynaşmaya başlıyorlar. Yerin altı da üstü gibi böceklerle, türlü yaratıklarla kaplı. Beyinlerimizde de örümcekler dolaşiyor biliyorum. Çürüme her yanımızı sarmış durumda. Kapı bir süre yumruklanıyor. Açmıyorum. Nefesimi içimde tutuyorum. Birazdan gider diyorum. Ses kesiliyor. Kazmayı tekrar kavrayıp havaya kaldıracakken kapının deliğine bir anahtarın girdiğini duyuyorum. Kilit mekanizması tın-gırıyor. Otopark görevlisi içeri giriyor.

"Evde olduğunu biliyordum," diyor, "Burnuma ceset kokusu geliyor geceden beri."

Odaya girince şaşırmıyor hiç. Yüzü içeri girdiğinde nasılsa cesedi gördüğünde de aynı. Mimiksiz, heykel ciddiyetiyle, cansız gözlerle bakıyor. Toz, toprak olmuş kanepayı silkeleyip oturuyor. Sigarasını, gözlerini cesetten ayırmadan yakıp bana da bir tane uzatıyor. Alıyorum, yakmıyorum.

"Evinde at beslediğin yetmiyormuş gibi, bir de yerin altını üstüne getirmişsin," diyor. "Ev sahibin laf etmeyecek mi?"

"At beslediğimi biliyor musun yani?" diye soruyorum. Başörtülü kadını bacaklarından tutup çukura yuvarlıyorum. "Ev sahibi anlamaz, parkeleri aynı şekilde dizeceğim."

"Küçük bir şey değil ki gözden kaçsın, at lan bu. Kocaman hayvan," diyor. "Toprağı düzelttikten sonra beton dökmelisin. Yoksa parke nemlenir, bir boka benzemez yaptığın iş."

"Delirdiğimi düşünmeye başlamıştım, hayal gördüğümü sanıyordum."

Çukura inip kadının başörtüsünü çözüyorum. Eteğini, bluzunu, gözlerini kapatıp el yordamıyla sutyenini külotunu çıkarıyorum. Bu dünyaya çıplak geldi. O yüzden çıplak gitmeli. Öldüğümüzde yanımıza bir külot bile alamıyoruz ne yazık ki. Toprağı üzerine atmaya başlıyorum.

"Böyle düşünmen normal," diyor otopark görevlisi. "Çünkü gerçekten delirdin. Herkes delirdi."

Bütün kaygılarım Mordor'un sıcak ateşinde erimiş gibi rahatlıyorum. Demek diğerlerinden bir farkım yok. Demek hâlâ normalliğe parmak ucuyla da olsa dokunabiliyorum. Herkes gibi olmak, vasatlığın tüylü rahatlığında sırt üstü uzanmaktan daha güzel ne olabilir diye düşünüyorum. Kendi derdin gevşeyip göğsünü rahat bırakınca, başkasına üzülmek daha kolay geliyor. Dün gece evimde bir kadın intihar etti. O da yedi, içti, eğlendi, ağladı, sevişti, kapının önüne çöp çıkardı, bula-

şık yıkadı, yeni bir mont almanın keyfini yaşadı. Yeni çukur tamamen dolduğunda fazla toprağı çöp poşetlerine dolduruyorum. Kömürlükte çoktandır bekleyen yarım torba çimento ile yarım çuval kumu da sırtlanıp. Harç nasıl yapılır bilmem. Otopark görevlisi bir yerden mala bulmuş. Su istiyor. Ağzında sigarası, inşaat amelesi gibi kanyor çimentoyu suyla. Toprağı ezmek için üzerinde zıplıyor. Debeleniyor. Harcı ince bir tabaka halinde mezarın üzerine sürüyor. Zemin kururken nihayet bir sigara yakıyorum. Bir tane de otopark görevlisine uzatıyorum. Alıyor ama yakmıyor.

"Bu böyle olmaz," diyor, "bunu yaptığını elbet öğrenecekler. Hiçbir suç parke altında kalmaz."

"Parkelere zarar vermedim ki ama."

"Ne demek zarar vermedin, bunlar yarın bir gün kabarmak. Ev sahibi fark ederse—"

"Abicim bırak şimdi parkeyi falan, ben bu çukuru hiç kazmamalıydım zaten. Onca derdin arasında bir de bu çıktı ya. Deliriyorum, vallahi deliriyorum."

"Evden dışarı çıktığın yok, ayda bir iki kere bakkala gittiğini görüyorum, bir de kapı önünde arada sırada sigara içtiğini. Hiçbir şeyden haberin de yok."

"Neyden haberim yok?" diye soruyorum.

Üstünü başını silkeleyip *"Gel benimle,"* diyor.

Otoparkın içindeki küçük kulübesine sokuyor beni. İzleniyor muyuz diye sağına soluna bakıyor tedirgin. Kulübenin arkasında bir kapı daha var. Kilidi döndürüyor, küçük bir bahçeye açılıyor kapı. Bahçenin etrafını saran yosunlu duvarlar delik değil olmuş. Bir kedi toprağı eşeliyor. Otopark görevlisine

"Adın ne senin ya?" diyorum.

"Rasim," diyor.

Rasim kediye bir tekme savuruyor. Uzunca bir tümseğin önünde duruyoruz.

"Kadının biri yatıyor burada," diyor. "Geçen hafta gömdüm. Kulübenin içinde kendini asmış manyak karı."

KANLI BEYAZ DUVAR

Emre Kirkpınar

Boş, beyaz duvar... Uzunca daldığım günler gözlerimi kamaştıran ak renkteki duvak... Odaya epeydir uğramayan gün ışığı davetsiz misafirim o gün. Kapım sımsıkı kitli, yüreğim ardına kadar açık umarsızca. Bir gülün adı kalmış defter arasındayken, bir sözün yarısı en içeride. Kara tenli insanların parlayan gözleri gibi umutlu bir o kadar da özlem dolu kör geçmişim. Yırtılan düşün peşinde zaman olmuş kendimden geçmişim, ama ölüm göz kapaklarımda çapak olarak kalmış.

Dizlerimi çeneme kadar çekip dalarken hayallere göçen güneşin ışığı vuruyor gözlerime acı acı. Kırıyorum sızlayan gözlerimi. Ayaklarım çıplak, üstüm başım harap olmuş kızıl tan yerine benzeyen buğulu gözlerime engel değil beynim. Beynim ise sonsuz boşluğun habercisi ama hiç orali değil benim. Hıçkırık diziliyken boğazıma konuşmamak içten değildi. Konuşamaz olmuş bir lalin sevdasını anlatmak isteği kadar tutkulu ve imkânsızdı söyleyeceklerim.

Susmak, hiç konuşmamak bir seçimdi, ben bağıra bağıra susmayı seçtim her seferinde. Tıpkı ölmek gibi, can çıkarken çığlık çığlığa tanrıya vurgun olmuş bir ölü bedeninin çaresizliği gibi bağırarak konuşmamak.

Bir taraftan dallar eğilirken güneşin önünde dünya esirgiliyor du havayı benden; can özüm bir damla suya tutkunken okyanusunun içinde ıssız bir ada gibiydi dudaklarım. Havadan mahrum, susuz kalmış körpece bir çiçek gibi tıpkı.

Duvarlar, bana şarkı söylüyordu. İnce, renkli sesinden dinlemek var ya duvarların şarkısını bir bülbülün haykırışıydı sanki. İpekten sesi bir tüy gibi tenime düşer yok ederdi beni.

Kana bulamak büyük bir korkuydu bu duvarları. Kirlenmek öylesini kolay ki temiz olanı; belki elini sürmek yetiyordu belki bir çift söz söylemek, canını yakmak yıkıyordu onları. Sonsuz beyazlıkta ve ebedî kalamazdı ya insanoğluna göre duvarlar. Ya yıkmak gerekti dünyayı başına ya da haykırmak eksik yanını yüzüne. İnsanlar da kendine duvarlar inşa etmez mi her keresinde bile bile yıkılacağını? Bir tek nefrete meftun olmaz mı duvarların yüzü?

Yıkılır evet; duvarlarla birlikte insanlar da geçmişleri de. Yenisini yapmak öylesine güçtür ki yıkımın üstüne. Ne harç tutar ne renk eskisi gibi.

BİR AĞAÇ KADAR

Cansu Cindoruk

Güçlü bir kadın olmayı öğret bana.

*Herkes ve her şeye karşı,
Mum direk ayakta durmayı göster bana.*

“Güçlü bir kadın olmayı öğret bana. Herkese ve her şeye karşı, Mum direk ayakta durmayı göster bana.”

Dışarıdaki kar fırtınası biraz hafiflemişti. Gecenin dingin saatlerine girerken elimizde bir kahve kupası, uyku vaktimizin yaklaşmasını bekliyorduk. İlk mesai gününün telaşı ise şimdiden içimizi sarmıştı. Bir pazartesi günü dünyaya gelmediysen, o günü sevmenin başka hiçbir anlamı yoktu.

Kahve kupalarımıza su doldurup mutfağın bir köşesine bıraktık. Uykuya giden yolda birtakım hazırlıklar yapıldı. Şimdi her işimizi tamamlayınca gözlerimizi kapatacaktık. Bir sağa, bir sola döndük. Tam o uykuyla uyanıklık arasındaki incecik çizgide sallanıp dururken gürültüsüyle geceyi orta yerinden ikiye bölen telefonun sesine uyandık.

Ne zamandır beklediğimiz bir telefonda bu. Hemen ayaklanıp paltolarımızı geçirdik üzerimize ve kendimizi dışarı attık. Hava sıfırın altında bilmem kaç dereceydi. Bir süre bu soğukta motoru çalıştırmakla uğraştıktan sonra derhal harekete geçip yola koyulduk. O sırada haber ulaştırmam gereken birkaç dostu aradım.

“Bebek geliyor, telefonun başında olun. Hayır, hayır... Gelmenize hiç gerek yok. Evet, durumu iyiymiş. Şimdi kapatıyorum. Haber vereceğim.”

Hava muhalefeti nedeniyle hastaneye zor ulaştık. Öylesine heyecan ve korku içindeydik ki, önce arabanın anahtarını sonra da hastanenin içinde yolumuzu kaybettik. Doğumhane üçüncü kattaydı. Anneye giden yolda tırmandıığımız merdivenleri, o güç bela koşuşturmalarımızı ömrümün sonuna dek unutmayacaktım.

Biz üçüncü kata çıkana kadar anneyi ameliyata almışlardı. Hiçbir sorun yok gibi görünüyordu fakat insan telaşa kapılıyordu işte. Doğum dedikleri şey, nereden baksan olağanüstü bir olaydı. Birdin, bir sabah uyandığında ise iki oluyordun.

Ameliyathaneye giden yolda önce müstakbel anneanneyi ve sonra babayı gördük. Birazdan birisi bir torun, diğeri ise ömür boyu sorumluluk sahibi olacaktı. Derken uzakta yeşillerin içinde bir kadın görüldü. Elinde sanki bir paketle koşturuyordu. Yanından geçip gittiği herkes birer birer kadının peşine takıldı. Sonra bir sıra halinde ufak bir odaya girdik. Şimdi, duvarın kenarındaki kuvözün içerisinde yeni bir insan duruyordu. Sanki ağlar gibi bir vaziyette, hafif morluklar oluşmuş

uzuvlarını oynatıyordu. Şaşkın insanlar olarak bebeğin başına toplanıp izledik. İlk birkaç dakika, içimizde herhangi bir his oluşmamıştı. Sonrasında gözleri dolan anneanneyi görünce bu işin muhakkak kutsal bir şey olduğuna inandık. Onları yalnız bırakmak için birer birer odadan çıkarken bir insan yetiştirecek olmanın ne büyük sorumluluk ve aynı zamanda ne eşsiz bir duygu olabileceğini düşündük ancak tam anlamıyla tezahür edemedik. İnsanın hiç tatmadığı bir duyguyu anlaması mümkün değildi.

Çiçeği burnunda annenin yavaş yavaş kendisine geldiğini öğrenince bu yeni ve küçük ailenin yanına geri döndük. Kucaktan kucağa dolaşan pembe suratlı bir kız çocuğu ve yüzünde cennetten bir yansı beliren anneyi görünce epey duygulandık. İçimizden biri “Çocuğun adını ne koydunuz?” diye sordu. “Başak,” dedi anneannesi. “Sağlam ve dimdik dursun...” diye ekledi sonra. Daha küçük bir insanı kucağında tutmayı bile bilmeyen yeni yetme annenin başucuna oturup birkaç kelam etmek istediğini belirtti. Her ikisini de ellerinden öpüp sözlerine başladı.

“Annelik zordur,” dedi önce. “Uykundan feragat etmekle başlar, sonra zamanından... Hayat boyu sürecektir olan bir fedakârlıktır bu. Yediğinden, içtiğinden bile sakınırsın. Hep telaş vardır içinde, zaman zaman da korku... Lakin en sonunda insanı en derin mutluluklara götüren de bu yoldur. Hem bir ağaç kadar olsan yeter, fazlası mühim değil. Meyvelerin rüzgârda savrulup ziyan olmasın diye ellerinden tutsan yeter.”

Ardından belki dünya üzerindeki birkaç saatini yeni tamamlamış küçük insanın kulağına eğilip “Sen de güçlü bir kadın olmayı öğrensen yeter... Herkese ve her şeye karşı mum direk ayakta dursan tamam, hayat bu kadardır zaten,” diye fısıldadı.

Geri kalan saatler bu kadar korunaklı olmayacaktı.

Kötü insanlar, yalanlar ve iftiralar sokaklarda kol gezecekti.

Önce kendi ayaklarının üzerinde duracak, sırtını yaslayacak bir duvara ihtiyaç duyarsa hanesindeki kadınlara koşacaktı.

Annesi ise görkemli bir yelken gibi onun için rüzgâra karşı savşacak, daima teknesini alabora olmaktan kurtaracaktı.

-annem, anneannem ve öteki kadınlara...

KENDİME AİT BİR ODA

Esra Pulak

Zühal Öztürk

*Dinlen kalbim ve merak etme...
Yine seveceksin.

*İşte böyle sevgilim,
sensiz kalbim soğuk, kış kara...

*Her şey sana döner;
senin olan seni bulur,
senden olan sende kalır.

*Sizin sevme anlayışınız
bana uymuyor efendim.
Bundandır kınk kalbim.

*Bir duruşu olmalı insanın,
güneş gibi...

*Biz birbirimize
mısralarda geri döneriz

*Aramızdaki fark şu idi;
onlar beyin tüccarıydı,
biz kalp işçisiydik.

*Dışı serin,
içi sıcacık bir kalp; seninki...

*Kış geldi, beyazladı zaman.

*Güle güle benim can'ım...
Her ayrılığımızda büyürüm ben de
sen gibi,
senin gibi...

Ne vakit yere sıkı bastım,
o vakit yerden yükseldim.
Hayal ettiklerimi
gerçekleştirmek için
ihtiyacım olan tek şey,
kendime ait bir odaydı,
kalbim'di.

BU ASKERLİK BİTMİŞTİR

Melik Tahir Şaştım

M: Neden burdayım?

P: Burası Rehberlik ve Danışma Merkezi. Tıbbi ve mesleki profilini oluşturucaz sicil dosyan için. Askerliğin boyunca psikolojik rahatsızlığın olursa da buraya geleceksin.

M: Haa siz arızalıları RDM diye ıskartaya ayırıyorsunuz.

P: Sayılır. Radyo, televizyon ve sinema mezunusun, doğru mu?

M: Doğrudur komutanım.

P: Ben asker değil, memur psikologum. Komutanım demene gerek yok. Pelin Hanım diyebilirsin. Askere gelmeden önce ne iş yapıyordun?

M: Lahmacunculuk.

P: Anlamadım?

M: Bildiğimiz lahmacun?

P: Yani sinema televizyon okumuşken neden lahmacunculuk?

M: Ya ben televizyonculuktan nefret ederim zaten. Sinema yapayım dedim. Bizim memlekette sinema yapılmadığı için İstanbul'a gittim. Meğer Türkiye'de sadece zenginler film çekiyormuş. Ben de lahmacuncu oldum.

P: Mesleğine lahmacuncu mu yazayım şimdi?

M: Öyle yazarsanız beni yemekhaneye verirler. Askerliğimi binlerce askere yemek yaparak geçiremem. Senarist yazın siz.

P: Pekiii... Vücudunda kırılmış bi kemik var mı?

M: Kafatasımda birkaç kırık var. Sol kolum kırıldı. Burnum da kırık. Bi' de sağ ayağımdaki tarak kemiklerimin ikisi kırılmıştı.

P: Kaza falan mı geçirdin?

M: Ergenlikte boks öğrendim, burnum o esna kırıldı. Gerisi kavga, dövüş, itlik, hergelelik. Mahallede çok dayak yedim ya küçükken.

P: Daha önce psikolojik rahatsızlık geçirdin mi?

M: Anksiyete bozukluğu, majör depresyon. Standart sancılar.

P: Hiç ameliyat geçirdin mi?

M: Sünnet sayılıyor mu?

P: Ney?

M: Sünnet ameliyat sayılmıyor mu?

P: Yok canım, öyle olsa herkese yazmamız lazım.

M: Bence yazın. Etimizden et gitti sonuçta.

P: Ehehe. Yüzebiliyor musun?

M: Boğulabiliyorum.

P: Antidepresan kullandın mı? Kullandıysan hangileri?

M: Lustral, Xanax, Cipralex falan... Bi' de şey, birkaç ay Faverit kullandım obsesif kompulsif bozukluk başlangıcı şüphesi vardı ama sonra o teşhis yanlış çıktı. Karışık biraz.

P: Askere gelirken kullanıyor muydun?

M: Bir yıldır kullanmıyorum.

P: Bulaşıcı hastalığın var mı?

M: Bildiğim kadarıyla yok.

P: Hiç intihar etmeyi düşündün mü?

M: Muhakkak.

P: Kan grubun ne?

M: Onu bi' türlü öğrenemedim ya, denk gelmedi hiç.

P: Dövmen var mı?

M: Hayır.

P: Hiç bedenine bilinçli olarak zarar verdin mi?

M: Sekiz yıldır günde iki paket zarar veriyorum.

P: Uyuşturucu kullandın mı?

M: Antidepresan kullandığımı söyledim zaten.

P: Uyuşturucu kullandın mı dedim!

M: Yaanii eczanede satılmayanlardan kullandın mı diye soruyorsanız bazı çalkantılı dönemlerde reçetelendirilmeyen bir takım kimyasallardan maddi ve manevi destek aldığımı onaylayabilirim.

P: Çok politik oldu.

M: Kişinin kendiyile ilgili kurduğu tüm cümleler politiktir.

P: Spor yapmana engel olacak fiziksel bi yetersizliğin var mı?

M: Göbeğim.

P: Ne kadar rahatsızsın ya. Askerler burda gerilir normalde.

M: İnsan ne yapacağını bilemediğinde gergin olur. Her an yalan söylemek zorunda kalacakları sorular sorabilirsiniz diye geriliyorlar. Yalan söylemesinler diye soruları farklı sıralamışsınız zaten. Yalanın bana kazandıracağı hiçbir şey göremiyorum şu an.

P: Zeki adamsın.

M: Rica ederim. Değerlendirme bitti mi?

P: Şimdilik bitti. Yakında bölüğünüze gelip doldurmanız gereken formlar vericez.

M: Eee, nedir sonuç?

P: Bence sağlıklısın.

M: Nasıl ya? Ne sağlığı? Depresyondan şiddetli geçmişime kadar neler neler anlattım. Bana nasıl silah vereceksiniz?

P: Silahın sorumluluğunu taşıyacak kadar akli başında birisin.

M: Lütfen bana silah verdimemeyin, ben silahtan nefret ederim.

P: Çıkabilirsin.

M: Pelin Hanım bence şu an çok büyük bi hata yapıyorsunuz!

P: Çıkarın şunu!

M: Aşk olsun Pelin!

İÇSELLEŞTİREMEDİKLERİM

Mustafa Silici

Pişman Mısın?

Elbette. Şöyle bir geriye dönüp baktığın zaman büyükten küçüğe sıralarsın pişmanlıklarını. “Keşke” dersin. Fırsatın olsa, bir an bile düşünmeden bir zaman yolculuğuna meyledip değiştirirsin her şeyi. Değil mi?

Pişmanlık; geçmişteki davranışlarının seni hoşnut edememesidir. Gerçekleştirdiğin belirli bir eylemin veya eylemsizliğin seni sonradan üzmesi, utanç, mahcubiyet, öfke veya suçluluk karışımı bir duyguya sürüklemesidir.

Keşke onu hiç sevmeseydin mesela değil mi? Keşke o gün oradan geçmeseydin. Keşke farklı bir üniversitede, farklı bir bölümde okusaydın. Keşke doktor kontrollerini aksatmasaydın. Keşke kalbini kırmasaydın. Keşke daha çok çalışsaydın. Keşke ona güvenseseydin veya güvenmeseydin. Keşke parayı daha dikkatli harcasaydın. Keşke sigaraya hiç başlamasaydın. Keşke onunla öpüşmeseydin. Keşke ailene daha bağlı olsaydın. Keşke o iş teklifini kabul etmeseydin. Keşke aldatmasaydın. Keşke saçlarını kestirmeseydin. Keşke arkana bile bakmadan gitmeseydin. Keşke ona “seni seviyorum” diyebilseydin...

Bu cümlelerden birini mutlaka kurmuşsundur hayatın boyunca. Pişmanlık duymuş, bu durumdan rahatsız olmuşsundur. Gel istersen şimdi bir pişmanlık deneyi yapalım: Şu an, bu sayfaya bakıyor, yazılanları okuyorsun. Kendinle baş başasın. Tamamen kendi hür iradenle (öyle ki başına silah dayamıyorum okuman için) düşüncelerini içselleştiriyorsun. Sonucu merak ediyor, ara vermeden yazılanları okuyup bitirmek istiyorsun ama ben bu yazıyı şu andan itibaren okumanı istemiyorum! Burada bırak tüm yazılanları ve bu cümleden sonra geride kalana göz bile gezdirmeden değiştir sayfayı!

Okuma! Hâlâ okuyorsun farkında mısın? Sonunu getirene kadar da bundan vazgeçmeyeceksin eminim. Şu an bir tercih yapıyor ve kendinin bile fark etmediği hızlı bir hesaplamayla olabilecekleri peşinen kabul edip eylemine devam ediyorsun. Haydi şimdi o hızlı hesaplamayı biraz yavaşlatalım dilersen. Cevap bulalım en önemli soruya: “Bu yazıyı şu an okuyor olmak başına ne işler açabilir?” Görünürde çok masum, haklısın, sadece bir yazı. Pek tabii bu yazıyı okuduğun için gelip sana zarar vermeyeceğim ama aslına bakarsan o da bir ihtimal değil mi? Atlanmış, yok sayılmış küçük bir olasılık. Buradan da ilerleyebiliriz ancak, geleceğe dair milyonlarca durumu etkileyecek yok sayılmaya alışmış önemli bir dinamik var her durumda olduğu gibi burada da: Zaman.

Buraya kadar her şey tamamsa sana zamanla alakalı olası bir sonuçtan bahsetmek istiyorum. Ütopik bir örnek gibi gelecek ama farz edelim ki tam şu anda gitmen gereken bir yere gide-medin ve bulunduğun yerde (umarım öyle bir şey olmaz ama olsa da “keşke” diyemem) bir felâket yaşandı. Sence tam şu anda felaket yaşama olasılığın yüzde kaç olabilir? Yok. Daha fazla. Çünkü iki sonuç var: Felaket yaşanabilir / felaket yaşanmayabilir. 1/2. Yani %50, yazı tura atmak gibi. Böyle bir durum gerçekleştiğinde “keşke o yazıyı o-ku-ma-say-dım” diyemezsin artık. Diyemezsin çünkü an içinde, yaşamın getirdikleriyle birlikte senin hayattaki bireysel rolün seni bu eyleme sürükledi, bunu tercih ettirdi. Dürtülerine engel olamadın ve aslında bütün sonuçları kısmen göz ardı edip peşinen ol-cakları kabullendin. Nasıl ki senin “keşke okumasaydım” diyemeyeceğin gibi, ben de “keşke yazmasaydım” diyemem artık. Sonu ne olursa olsun.

Hayatın tam da ortasında durup var olan her şeyi gözlemlediğin zaman bir değişim içinde olduklarını görürsün ve aynı şartlar hiçbir zaman bir daha bir araya gelmez. Zaten o yüzden dillere pelesenk olmamış mıdır “şimdiki aklımla” sözcüğü? Şimdiki aklınla geçmişi ne zaman yorumlasan inan istisnasız her konuda “acaba şöyle mi yapsaydım?” diye düşünürsün. İyi-kötü sonuçlanan her şeyin üstünden geçip onu daha iyi bir duruma taşımak istersin. Ancak günümüz, geçmiş yorumlamak ve eleştirmek için aynı şartlara sahip değil. Bu durumda üzülmen, utanç duyma, öfkelenmen hem yersiz hem de kendine haksızlık olacak pek tabii. Bu bilhassa kendin için çok acımasızca, unutma.

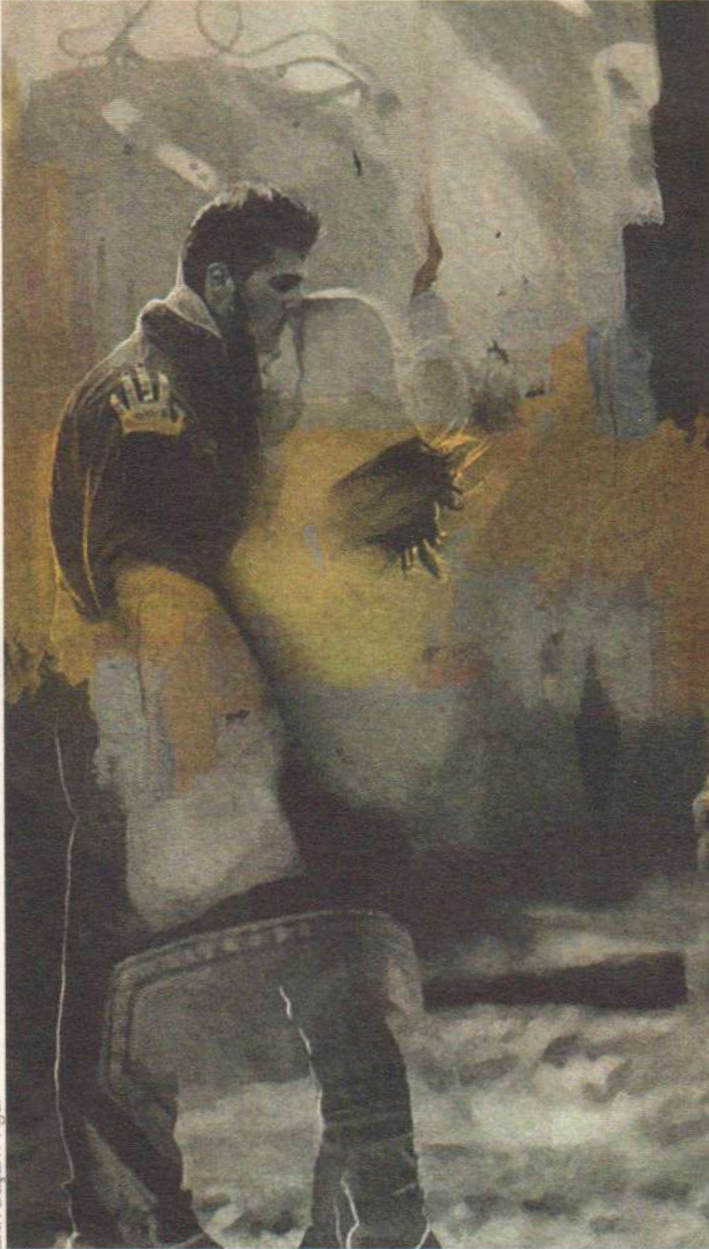
“Dünyanın bir ucunda bir kelebeğin kanat çırpışı, diğer ucunda tufanlara neden olabilir,” der Kaos Kuramı. Bu da pişman olmama gerekliliğinin bir başka nedenidir. Kâinatta her şey her şeyle bağlantılıdır ve en ufak bir değişim alakasız görünen başka bir şeyi etkileyebilir. Kim bilir “keşke” diyerek pişman olduğun o olay belki Afganistan’da bir bebeğin hayatını kurtarmıştır. Belki senin sayende Kalahari Çölü’nde bir damla yağmur bir adenium’a can vermiş, Spitzberg’te bir ren geyiğini avcıdan kurtarmıştır. Belli mi olur?

Kendinle barış, geçmişinle yüzleş, hatalarını kabullen. “Keşke” deme artık. Bırak yanlışların büyütsün seni, tecrübe olsun yaşadıkların. Ne kadar hesaplarsan hesapla her zaman, her şeyin olabilme ihtimali var. Bunun için suçlama kendini. Görüyorsun her şey olacağına vardı, her şey olacağına varıyor, her şey olacağına varacak.

KIŞLIK DÜŞÜNCE

Bahri Butimar

Ekim Başak Akgül

Efsunlu ellerinle yayıldı aşkın vebası unutamam!
Ya bu tenimin atlası nasıl serildi dudağına
İşte onu hiç hatırlamam...
Şimdi öptüğün yerlerin vaziyeti muamma,
İşgal mı saysam,
Kurtuluş günleriyle mi ansam
Bir türlü karar veremedim...

Yeniden başlayacaksak yeni yıllara
Gözüme açılan beşinci yoldan bir mendil bırak
Gönlüne açılan kapıma vurduğun kilidi aç...
Unutmaya soyunanların kanayan kıvrımlarına
Çıplak evlerin keskinliği değermiş
Giyinelim ne varsa pişmanlığa dair
Yarayı aşk dışında pişmanlık iyi edermiş...

Silkele kışa nasip yüklerini
Mevsim üşümesinden çıkıyoruz bak
Bulutlar pamuk gibi olsa da
Islak dikenler doğurur yalnızlıkta
Sen ruhumun sızlayan yarasını kapladığında
Görürsün tenime
Doğadan üryan bir güneş nasıl doğacak...

Doğadan üryan bir ateş yak
Eski kovalı sobalarda
Ve üstüne portakal kabukları bırak
Kehanete insancıl hâller bulaşır diye korkuyorsan
İkimize candan bir karantina yap
Sonra sığıdığımız alanı dünyayla eşdeğer yaparak,
Ufuk çizgisiz yakınlaşalım
Ateşten ve aşktan hâllenelim,
Yeniden başlanacaksa yeni yıllara
Yeniden anlama aşk verelim...

AÇLIĞIN MANİFESTOSU

Eda Al

Kül rengi denizlerden
dümeni kıldığımda yorgun kirpiklerine
Ayrık otları gibi ortaya çıkardı hüznü
Saçlarının çimenimsi kokusu yayılırdı
Açlığın demir kanatlarında yükselirken sen
Korkak bakışlarıyla
cüce ruhlar sarardı etrafını

Kiminle konuşurdun rüyalarında bilmezdim
Adaleti arayan yorgun göz kapakların ağırlaştıkça
Bir battaniye gibi örterdi üstünü karanlık
Taze çimen kokusu yükselirdi kızıl saçlarından
Çöküşün gürültüsü duyulurken uzaklardan irkilirdin

Bir bardak su içmeye uzandığında parmakların
Bölük pörçük nefes alışverişlerin duyulurdu
Köksüz serviler yükselirken göğse
Mevsimsiz açardı kasımpatıları
Toprak rengi teninde

İftiraların debdebesiyle boğulurken sen
Çürümüş meyvelerle beslenen çocuklara
Sefalet ve fakirliğin çaresini anlatırdın
Kelepçeli zihinlere inat
Çelimsiz bedenler aydınlanırdı isli odalarda

Ölümün beyaz soğukluyla titrerken çorak bedeninin
Çelik sertliğiyle bir el uzanırdı
parmaklıkların arasından
Sağırlığın duvarlarına çarpardı sesin
Felç geçirmiş dalgalarda
Daha bir belirginleşirdi yüzün...

ÖLÜMDEN ÖNCE

Enes Eroğlu

Alper İstanbullu

Karnının guruldayan sesi hem yüreğini burkuyor hem de yaşama daha fazla tutunması için ona güç veriyordu. Bacaklarına artık kan akmadığını hissediyor başparmakları uyuşuyordu. İçinden birkaç adım daha dedi kendince. Amacı çöp konteynırına ulaşmak ve temiz kirli ayırt etmeden yiyecek bir şeyin olup olmadığına bakmaktı. Önündeki konteynır gittikçe küçülüyor ve mesafe uzaklaşıyordu. Açlığın yıpratmış zihni onu karmaşaya sürüklüyor ve pes etmesi için diretiyordu. Pes edemezdi. Yaşamın ne olduğunu biliyordu bir kere. Annesi öğretmişti, üç kardeşini de teker teker ilaç alacak paraları olmadığı için hastalıktan kaybettiğinde.

“Nefes aldığın sürece savaşıyorsun. İnsanlarla değil, kendinle ve hayatla. Ancak böyle insanlar ve tanrı sana saygı duyar.”

Zihni geçmişe dönüyordu, ölüme herkesten bir adım daha yaklaşmış, her zihin gibi. Geçmiş, adımlarının hızlanmasına sebep oluyordu. Çünkü geçmişinden pişman değildi ve göğsü, karnının ne kadar içeri gömüldüğüne bakmadan hala şişkin, başı ise geçmişinde kimseye boyun eğmemenin onuruyla dimdikti.

Artık çöpe ulaşmıştı. Yüreği az kalan enerjisinin de son bir kısmını kullanarak hızlıca çarpıyor ve ayaklarına kan pompalıyordu. Parmak uçlarında yükselerek çöpün içine baktı ve gözlerinin kararmasıyla aniden olduğu yere düştü. Kendini kontrol edememenin verdiği ruh haliyle etrafına bakmaya başladı. Başta bazıları kırılmış, bazıları çatlamış kaldırımlar dikkatini çekti. İnsanların üzerinden bin bir türlü düşünceyle geçtiği kaldırımlar. Küçük kıızıyla beraber sohbet ederek yü-

rüyen bir baba gördü önce. Kendini bir kaldırım gibi hissetti. Kırık ve çatlamış olmasına aldırış etmeden, hatta bir baba ve kızı değil de hayatın ta kendisinin üzerinden geçmesine rağmen onlar için sevindi.

El ele tutuşmuş bir çift geçti sonrasında önünden. Dimdik duran başı birden önüne düştü. Yemek bulabilmek için sokaklarda geçen çocukluğunda, sıcak bir aile sevgisi tatmamıştı bile. Sevgi bana haram, kitap alıp okumak bana haram, âşık olduğum kıza dokunabilmek bana haram diye haykırmak istedi. Kendisini benzettiği kaldırımların üzerinde gökyüzüne bağlamak, tanrıya ulaşmak istedi. Ondan ömrü boyunca rüyalarına giren dileğini dilemek istedi. Kurumuş ağzıyla sessizce mırıldanabildi sadece

“DÜNYADAYKEN CENNETİ GÖRMEK İSTİYORUM.

Soğuktan titreyen bulutlar yeryüzüne kar tanelerini dökmeye başlamıştı. Gözlerini açtığı anda gördüğü manzara hafifçe gülümsemesine sebep oldu. Çok geçmeden durumu kavrayıp baygınlıktan uyandığını fark etti. Karın başta teker teker düşüşünü görmemişti çünkü. Şimdi ise üzerini kaplayacak dereceye gelmişti şiddeti. Ayağa kalkıp dik duruşuna devam etmek

istedi. Kıpırdayamadı bile. Ayaklarının kaskatı kesildiğini hissediyordu artık, açlığın ve susuzluğunun verdiği acı dışında. Bir kahkaha atmak istedi son kez. İçindekileri, karşısından geçen ve acıyan gözlerle bakan insanlara karşı, son kez söylemek istedi. Artık ne buna gücü kalmıştı ne de yaşamaya. Ömrünün son dakikalarını geçirdiğini biliyordu. Gözlerinin önünden geçen hayatında daima yalnız kaldığını hissetti. Yanında var olsalar bile aslında hiç kimsenin ruhuna hiçbir zaman dokunamadığını anladı. Buz gibi havada gözlerinden sıcak gözyaşları döktü. Bedenini üşüten soğuk hava umurunda değildi artık, ruhu titriyordu.

Gözleri artık karşısından geçen insanları seçemiyor, etrafı bulanıklaşıyordu. Hayatının gözleri önünde ellerinden gittiğini biliyordu artık. İnkâr etmek ve direnmekten vazgeçti. Düşündükçe her şeyde dibe batıyordu. Bir tek şey kusursuz kalmıştı şimdi, üzerini örten bembeyaz kar. Ölmeden önce ömrü boyunca dilediği şeyin gerçekleşmeyeceğini anladı. Gözleri parladı istemsizce, annesinin sözleri tekrar canlandı kulağında. Hayatla savaşacak gücü kalmamıştı artık ama kendisiyle son nefesini verene kadar savaşacaktı. Eğer tanrı, dileğini bu dünyada gerçekleştiriyorsa kendisi hayal dünyasında istediği her şeyi elde edebilirdi.

Yaşamak bedeninin her işlevi yerine getirebilmesiyle sınırlı değildir. Hiçbir insan yaşarken özgür değil. Karnının tokluğu, içinde beslediği aşk. Her yaşam her zaman başka bir yaşama bağlıydı. Yaşamak özgürce bir eylem olmalıydı. Bunun bir tek yolu vardı zihinde yaşamak. Yalnızca kendi hayal gücünle. Başka hiçbir zihinden etkilenmeden.

Düş kurmaya başladı. Son zamanlarında bir insanın yapması gereken şeydi ona göre. Çünkü bir daha hayal kuramayacaktı. Yemyeşil bir bahçe düşledi, içerisinde özgürce dolaştığı. Serin ama hafif esen rüzgâr, bedenine ipek bir kumaş gibi temas ediyordu. Yalnızdı ve bundan asla pişman değildi. Üstelik karnı da toktu. Gökyüzündeki bulutlara baktı ve yukarı doğru yükseldi. Bulutlar elindeydi artık, hissediyordu. Yıldızlara gitti uçarak hepsini çok yakından tekrar tekrar gözlemledi. Yeryüzünden ayaklarının kesilmesi onu daha da özgür hissettiriyordu.

Ciğerleri artık nefes alıp vermesine izin vermiyordu. Daralan göğsünden çıkacak olan son nefesini değerli bir şey için harcamak istiyordu. Hayata ve kendine karşı olan bu savaşı zaferle taçlandırmanın tek yolunun bu olduğunu düşündü ve hiç kimseye aldırış etmeden uzunca bir kahkaha attı. İnsanlar ne olduğunu anlamak için bile çaba göstermeden yanından çekip gittiler. Bulutlar titremeyi kesip ağılamaya başladı, dostlarını tüm masumiyetleriyle uğurlamak için.

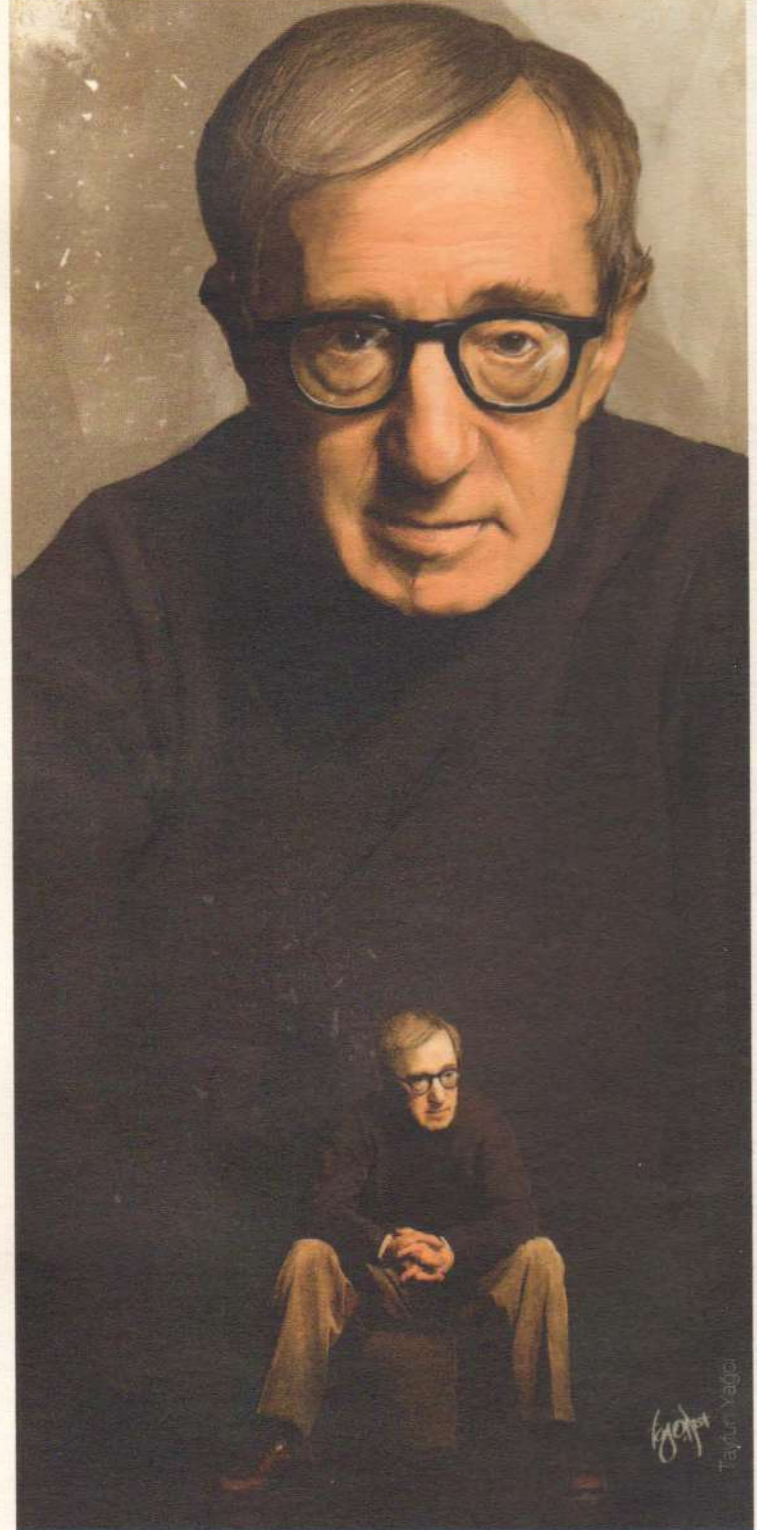
WOODY ALLEN:

PARDON, "DUVAR" MI DEDİNİZ?

Doğukan Adıgüzel

Woody Allen eşi görülmemiş bir üretkenlikle film çekmeye devam ediyor. Hollywood sisteminde hatırı sayılır derecede bağımsız kalmayı başaramamış, meslek hayatı boyunca aynı zamanda bir yapımcı gibi çalışan usta yönetmen, sinema kariyeri boyunca her zaman kaygılı ve kendine güvensiz karakterlerin peşinden gitmiş; çektiği onlarca filmde Tanrı, sevgi, ölüm, hastalık gibi kavramları irdellemiştir. Kendisi için ayrı bir öneme sahip olan New York'u seyirciye tutkuyla anlatmış, 2000 yılı sonrasında da büyük yönetmenlerin şehirlerinde, yani Avrupa'nın çeşitli yerlerinde filmler çekmiştir.

Henüz oldukça genç yaşlardayken mizah dergilerine fıkralar satarak ve daha sonra stand-up gösterileri yaparak uzun süre Amerika'nın bir numaralı komedyenlerinden olan Woody Allen, 1966 yılında *Ne Haber Kaplan Lily?* filmiyle yönetmenliğe adım attı. *Annie Hall* (1977) filmine kadar çektiği *Parayı Al ve Kaç* (1969), *Muz Cumhuriyeti* (1971), *Seks Hakkında Bilmek İstediyiniz – Ama Sormaya Korktuğunuz – Her Şey* (1972), *Uykucu* (1973), *Aşk ve Ölüm* (1975) gibi "katıksız" komedilerle Marx Kardeşler, Buster Keaton, Harold Lloyd hatta Charlie Chaplin gibi büyük komedyenlerin yanına yerleşti. Bu komedi filmlerinin tümünde kızı kapamayan ahmak karakterini canlandırdı. Chaplin'in Şarlo karakteri gibi o da kendine bir karakter yaratmıştı. O dönemlerde sürekli bu karakteri oynamasıyla ilgili olarak şöyle demişti: **"Bogart'ı oynamak istemiyordum. John Wayne'i oynamak istemiyordum. Ahmağı oynamak istiyordum. Kızı kapamayan gözlüklü tipi, kızı kapamaz ama insanı eğlendirir."** Freud'dan Ingmar Bergman'a, Charlie Chaplin'den Rus klasiklerine kadar uzanan referanslara yer verdiği komedileriyle entelektüel düzeyi yüksek işlere imza atmasına rağmen asla komedi yapmakla yetinmek istemiyordu. Woody Allen, gerçekten ilgilendiği Ingmar Bergman, Michelangelo Antonioni, Jean Renoir, Luis Bunuel gibi ciddi işler yapmak istiyordu. Komedi çekmesine rağmen komediyi ciddi bir tür olarak görmüyordu. Avrupalı yönetmenlerin karanlık taraflarına duyduğu ilgi onu zamanla farklı bir sinema yapmaya itmişti. Bunun ilk örneği ise *Annie Hall* filmiydi. Doğrudan seyirciye hitap eden girişiyse, farklı biçim denemeleri ve alıştığımız Woody Allen mizahını dışlamayan yapıyla da ilk defa farklı sulara açıldığı filmografisinde bir başyapıtı imza atmıştı. *Annie Hall*, romantik-komedi türü içinde değerlendirebileceğimiz gibi aslında başlı başına yeni bir tür

ortaya çıkarmıştı. Aştığımız, bilindik romantik-komedi ısıltılarına ve finaline sahip olmayan Annie Hall, Avrupa filmlerini andıran yapısı ve dram ve mizahı iç içe sunmasıyla daha sonrasında Woody Allen tarzı romantik-komedilerinde *Harry Sally'yle Tanışınca* (1989), *Burning Annie* (2004), *Paris'te 2 Gün* (2007)) kapısını açmıştı. 1978 yılında çektiği *İç Dünyalar* ile mizahı kenara bırakıp Bergmanvari bir film çekti. Eleştirmenlerden genel olarak olumsuz eleştiriler alsa da Allen, verdiği röportajlarda filmini savundu. *Annie Hall* ile başlayan ve daha sonra da Woody Allen'ın başını ağrıtabilecek olan filmlerinin otobiyografik olduğu görüşü *Manhattan* (1979) filmiyle iyice perçinlendi. Gerçek hayatta Dianne Keaton ile yaşadığı ilişki ve Annie Hall karakterini Dianne Keaton'ın canlandırması, *Manhattan* filminde ise varlıklı, ünlü ve entelektüel bir senariste hayat vermesi, filmlerinde Woody Allen'ın kendi hayatını anlattığı ve kendisini oynadığı yorumlarına yol açtı. Bunun bir sebebi de *Annie Hall* filminin daha girişinde dördüncü duvarı yıkarak doğrudan seyirciye seslenmesi ve filmin ilerleyen kısımlarında da hikâyenin gidişatına defalarca müdahale edip seyirci ile diyaloga girerek yarı Tanrı bir bakış açısına kavuşması olarak yorumlanabilir. **"Filmlerim sadece ve sadece geniş, genel anlamda otobiyografik. Annie Hall olsun, İç Dünyalar ya da Manhattan olsun hepsinde de ayrıntılar uydurulmuştur. Örneğin, evli olup da bir ilişkisi olan, sonra o kadından ayrılan, en sonunda ben o kadınla çıkarken metresine geri dönen bir arkadaşım olmadı hiç. Babam Coney Island'da çarpışan arabalarda çalışmadı. Coney Island'da değil, Flatbush'ta büyüdüm. Diane Keaton'la o şekilde tanışmadım; o da beni terk edip bir rock şarkıcısına kaçmadı"** diyerek bu konudaki yorumları savuştursa da, daha sonrasında çektiği *Yaramaz Harry*, *Hannah ve Kız Kardeşleri* (1986) filmlerinde de yine aynı durumla karşı karşıya kalmıştı. *Annie Hall* filmi Woody Allen'ı birçok açıdan farklı bir noktaya taşımıştı. Kadın karakterler yaratmadaki gücünü fark etmişti. Öyle ki; Diana Keaton (*Annie Hall*), Mariel Hemingway (*Manhattan*), Dianna Wiest (*Brodway Üzerinde Kurşunlar*), Mira Sorvino (*Sevimli Afrodite*) Allen'ın yazdığı karakterlerle Oscar'ı kucaklayabilmişlerdi. Son olarak ise *Mavi Yasemin* (2013) filmindeki muhteşem performansı ile Cate Blanchett en iyi kadın oyuncu dalında Oscar'a aday olmuştu. Mia Farrow, Scarlett Johansson ve Penelope Cruz'da yine Woody Allen'ın yarattığı nevrozik karakterlere başarıyla hayat verdiler. Woody Allen, kadın karakterler yaratmaktaki başarısını ise **"Profesyonel olarak yazmaya başladığımda kadınların bakış açısıyla hiç yazamıyordum. Her şey Keaton'la tanışmamla başladı. O kadar güçlü bir kişiliği, o kadar ilginç fikirleri vardı ki,"** diyerek Diane Keaton'a bağlayacaktı. İnsanlar her ne kadar Woody Allen filmlerinin komik boyutuna, nevrozlu karakterlerine değinseler de, hayali olandan bahsetmeyi unutuyorlar. Bergman'dan, Fellini'den, Fritz Lang'dan etkilenen bir

yönetmenin hayali olanın ve fantastiğin peşinden gitmesi elbette kaçınılmaz. İster *Alice* (1990) filminde, ister oyuncuların perdeden çıktığı *Kahire'nin Mor Gülü* (1985)'nde ya da *Yaramaz Harry* (1997) filmindeki aşırı bir şekilde verilen cehennem tasvirine baktığımızda Allen'ın sihre karşı olan ilgisini görebiliriz. 2011 yılında çektiği *Paris'te Gece Yansı* filminde de sihir, zamanda yolculuk olarak karşımıza çıkar. *Zelig* (1983) adlı sahte belgesel tarzındaki filmde ise başkarakter bir bukalemun gibi yanında bulunduğu insanların fiziksel ve kişilik özelliklerini taklit edebilir. Kızılderililerle Kızılderili, psikiyatristlerle psikiyatrist, şişmanlarla şişman olabilir. *Zelig*, gerek Woody Allen tarzı bir sahte belgesel olması gerekse de konusunun ilginçliğiyle usta yönetmenin filmografisindeki en önemli eserlerden. Muhakkak atlanmaması gereken bir şaheser. Allen bir röportajında, **"Derinde bir yerde bütün filmlerimin, yakından bakılırsa, sihirle bir ilgisi vardır. Çok gerçekçi hikâyeleri sevmiyorum. Bir yazar ve film aşığı olarak buna çok duyarlıyım. Sihir her zaman işlerimin ayrılmaz bir parçası olmuştur,"** der. Woody Allen'ın **"Gerçeklikten nefret ediyorum, ama bilirsiniz işte, insan akşam yemeğinde güzel bir bifteği de başka nerede yiyebilir ki?"** esprisi ise onun gerçeklikle ne kadar ilgilendiği konusunda bir ipucu verebilir belki.

Allen'ın kendine güveni arttıkça komediyi dramla bütünleştirmedeki mahareti de güçlenmeye başladı. Bir zamanlar bir savunma mekanizması olarak kullandığı mizah, karakterlerinin korkularını ve umutlarını aydınlatılmasını sağlayan bir araca dönüştü. Fakat hiçbir zaman ilk dönem komedilerinde sıklıkla saygı duruşunda bulunduğu Bergman, Fellini gibi yönetmenlerden uzaklaşmadı. Ölümünden, Freud'dan, aşktan, ilişkilerden bahsetmekten vazgeçmedi. Sadece hepsini daha incelikli hale getirdi. Bergman sinemasına olan ilgisi *İç Dünyalar* ve özellikle *Yaban Çilekleri* filmine benzerliğiyle dikkat çeken *Yaramaz Harry* ile daha da belirginlik kazanmıştı. Her yıl en az bir film çeken yönetmen kariyerinde bugüne kadar toplamda kırk yedi filme imza attı. Verdiği röportajlarda her yıl bir film çekmesi hakkında şöyle diyor; **"Şaka yapıyordum gibi gelecek, ama böyle bir fırsatım olduğu için, herkesin film çekmek istediği bir dünyada yaşadığım için film yapıyorum."** Ayrıca başka röportajlarında ise film çekmenin onu düşünmekten alıkoyduğunu, bu yüzden sürekli film çektiğini söyler. Kendine karşı oldukça acımasız davranır. **"Bugüne kadar hiç büyük bir film yapmışım duygusunu yaşamadım."** Onun için mükemmel filmler *Bisiklet Hırsızları*, *Raşomon*, *Yurttaş Kane* gibi klasiklerdir. Fakat Woody Allen her ne kadar mütevazı davransa da sinemaseverler için birçok değerli işe imza attı. İlk dönem çektiği komedi filmleriyle seyirciyi gülmekten yerlere yatıran usta yönetmen, *Annie Hall* ile birlikte yıktığı duvarın etkisi hâlâ sinemaseverlerin üzerinde devam ediyor.

MODERN ZAMANLAR ÜZERİNE TARİHSEL BİR OKUMA

Oğuz Kaan Boğa

Modern Zamanlar, Chaplin'in Şarlo karakteri üzerinden endüstrinin getirdiği makineleşmeye, zanaatın, emeğin yabancılaşmasına getirdiği bir eleştiri olarak göze çarpar. 1936 yapımı filmde, Büyük Buhran'ın yarattığı kaotik atmosferi, sosyolojik ve ekonomik boyutta görmemiz mümkündür. Bu açıdan tarihin canlı kaydı gibidir.

I. Dünya Savaşı sonrası, ABD, Almanya ve İngiltere gibi hegemonik güçlerin aslında çok da dolaylı olmadan küresel ekonomiye verdikleri zararlar açık bir şekilde görülmektedir. Filmde bu buhranın sancıları, yığın halindeki bir işsiz insan popülasyonu göze çarparken Fordizmin (Henry Ford'un öncülü olduğu, üretim sistemi) getirdiği modernizmin yükselişi de eleştirilir.

"Modern Zamanlar: Bir endüstri, bireysel girişim öyküsü – insanlık mutluluk yolunda koşuyor." Film 6'ya yaklaşan bir saat görüntüsünün üzerine gelen bu yazıyla başlar. Burada zaman algısının insanlar üzerindeki etkisinin başkalaşım geçirdiği sonucuna varmamız mümkün. Bu "modern" dönemde, insanların makinelerle koordineli bir şekilde çalışmak zorunda kaldığını ve aslında insanların makineleri kullanmadığı; ama makinelerin uzantıları haline geldiğini söylemek gerekmektedir. İşçilerin çalan ziller eşliğinde çalışmaya başladığı, mola verip öğle yemeklerini yedikleri; hatta bunları yaparken Pavlov'un Köpeği'ni andıran reflekslerde bulundukları gözlemlenebilir. Şarlo karakteri, bantların üstünde akan levhaları

sıkarken işçinin makineyi kullanmadığı ama makineye itaat ettiği görülür. Makinenin temposuna uymak zorundadır. Bütün bunları yaparken bireyin de makineleştiği vurgusu yapılır. Patronla işçi arasında, insanın robotla ilişkisi gibi bir ilişki vardır. İşçilerin duyguları veya temel ihtiyaçları hiçe sayılarak birer robot gibi sadece hizmet etmesi ve “efendilerinin” işlerini kolaylaştırması beklenir. Bu yüzden, çalışabildikleri kadar çok çalışmaları için, makineler aracılığıyla üretimin hızlandırıldığı görülür.

Giriş sahnesindeki bir diğer ayrıntı da işçilerin görüntüleriyle koyun sürülerinin görüntülerinin üst üste verilmesidir. Bir sürü hayvanı gibi hareket eden insan, ki aslında doğasına aykırı olduğu da söylenemez, hicvedilmektedir. Koyun sürüsünde “kara koyun” ayrıntısını da görürüz. Her kuralın istisnayı getirmesinden doğan bir sonuç: filmde belki de Şarlo karakterine tekabül etmektedir. Buna daha sonra değineceğim.

Ford’un (endüstrileşme ve makineleşmenin) yığın halinde üretim yığın halinde tüketme “inovasyonundan” doğan, hızın artmasıyla gelen monoton yaşantı, emeğin yabancılaşması, ekonomik kaosun beraberinde sosyolojik bir travmayı da gözler önüne serer.

Bu “modern” makineleşmiş dünyanın getirdiği icra anlayışında, her işçinin her işi yapabileceği bir basitlik, kullanması herhangi bir maharet istemeyen makineler, hareketli montaj ve temponun makine tarafından belirlendiği, insanın buna uyduğu görülür. Bütün bunların sonunda bireylerin birey olmaktan çıkıp bir güruh haline gelmesi bizi tekrar kuzu sürüsü metaforuna getirir. Filmde işçiler arasında herhangi bir dayanışmaya da pek rastlanılmaz. İtaat esastır. Şarlo karakterinin sakarlıklarından bunalan diğer işçiler de, sürünün dışına çıkma korkusuyla saldırganlaşır. Hayatı içselleştiremeyen monoton yaratıklara dönüşmüşlerdir. Birey olmaktan uzaklaşmaya başlamış Şarlo da, sisteme itaat eder ve hapishane sekansında, yanlışlıkla aldığı kokainin etkisiyle kendini hapishanenin dışında bulduğunda özgürlükten hapsi tercih eder. Hatta diğer mahkûmlar ayaklandığında, polislerden taraf olur.

Bu makineleşmenin bir örneği de, ilk sahnede hızlı bantların üstünde akan levhaları sıkran işçilerin olduğu sahnede görülür. Makinenin hızına yetişemeyen Şarlo, kendisini kaybedip elindeki anahtarla gördüğü her yuvarlak nesneyi sıkmaya başlar. Benlik bilincini yitirmeye başlar. Hatta kaçan levhayı yakalamak için makinenin içine atlar. Makine dişlilerinin arasında, dişlilerin bir parçası gibi akar. Diğer taraftan, zamandan tasarruf etmek için, ki modern toplum için zaman en büyük düşman olmuştur, makinelerin temposu arttırıldığından yaşanan en ufak bir aksamanın bedelleri çok ağır olur ve bü-

tün iş aksar. Kusursuz gibi görünen bu sistemin aslında ne kadar temelsiz ve kırılgan bir yapıda olduğu açıkça belirtilir.

Şarlo’nun otomatik yeme aygıtıyla yemek yemeye çalıştığı sahnede absürtlük de daha büyük bir dramı ortaya koyar. Fabrikanın patronuna sunulan bu yeme aygıtının yemek molarlarının minimuma indirilip verim alınması için elzem olduğundan bahsedilir. Patronun da bu sahnede, tıpkı ilk sahnede yarım bıraktığı puzzle gibi, hiyerarşik düzendeki yerine yer verilir. Dişlilerin içindeki daha büyük bir dişlidir sadece. Filmde, makineleşmenin getirdiği, birey duygusunun kaybedilmeye başlandığı, Huxley’nin *Cesur Yeni Dünya*’sında görülen bir Fordizm ve “uyumlulaşma” distopikliğinde bir dünya düzeni resmedilir.

Şarlo, bir sahnede, insan topluluğunun bir ambulansın başında beklediğini görür ve bacağını kıran bir gece bekçisinin hastaneye kaldırıldığını öğrenir. Bunun üzerine, işi kendisi almak için, koşmaya başlar. Burada yine, sistemin kalifikasyon aramayan düzenine ve aslında bireylerin öneminin olmadığı vurgusu yapılıyor.

Oysa, daha önce de belirttiğim gibi, belki de bir kara kuzu olan Şarlo karakteri, ki hiçbir işte dikiş tutturamaz, bireyselliğe önem veren bir karakter olarak okunabilir. Sessiz bir güruhun portresi gibi. Küçük Serseri karakteriyle karşılaştığında ona duyduğu sempati de bunu gösterir. Annesini kaybetmiş ve işsiz bir baba ve kardeşleriyle açlık sınırında yaşayan bu genç kadın, rihtimdaki bir tekneden çaldığı birkaç muzla evine döndüğünde yaşadığı mutlulukla gözümüze çarpar. Sonrasında birtakım olaylarla arkadaşlık kuran iki karakterin, bir sahnede yeşilliklerin içinde, eşini işe uğurlayan kadını görüp benzer bir hayat hayali kurmaya başladıklarını görürüz. Aslında Şarlo, o sahnedeki jestleriyle içi boş burjuva yaşamıyla tıpkı bir 19. yy romantığı gibi dalga geçer. Sadece karşısındaki kadına ve kendisine tekrar insan olduğunu hissettirme niyetindedir. Nitekim, düş sekansında, evin çeşitli yerlerinden sarkan üzümler, kahvaltı için kapı eşiğine çağrılan ve sütü sağılan bir inek gibi absürt bir hayat resmedilmiştir. Bütün çabalara rağmen, o güruhun bir parçası olamazlar. Çünkü en başından beri olmamışlardır.

Filmin kapanış sekansı (Dawn) adından da anlaşılacağı üzere bu açıdan iyimserdir. Karakterler hiç olmadıkları kadar mutlulardır.

“Her yerde sadece kendimize emanet olduğumuzdan Mutluluğumuzu da kendimiz yapar ya da buluruz.”

Oliver Goldsmith, *The Traveller*, v. 431

REHARGAN

Nihan Özkoçak

"Ben sahile iniyorum Sabriye!" diye seslendi kapıdan. Sabriye karşılık vermedi. Kesin duydu beni, inadına yapıyor. Dün gece konuştu durdu. Uyuyakalmışım ne yapayım yani? Verandadan inerken söylendi. "Cık cık cık" Sabriye'nin çenesi durmaz ki. Ne yapsaydım, uyumasa mıydım? Kadın elli yıldır durmadan konuşuyor. Mayosunun iplerini sıkıca bağladı. Göbeği iplerin üzerine düştü. Hava çok sıcak. Deniz dalgalı değilse önce biraz girer serinlerim. Sabriye inat etmese de sahile inse. Karpuz getirse bana. Ekmek arası peynir, domates yapmış olsa. Havlusunu sırtına attı, başına geçen gün benzinlikte hediye ettikleri şapkeyi geçirdi. "Ben gidiyorum Sabriye!" Çaktırmadan izliyor kesin beni. Sabriye senin içini bilirim ben. Geleyim gönlünü alayım istiyorsun. Çekemem nazını. Bunaltma beni Sabriye. Ne vardı küsecek sanki? İnsan yatağa girdi mi uyur. Elli yıldır öğrenemedi kadın bunu. Evin bahçesinden toprak yola çıktı. Terliği taşa takıldı, sendeledi. Dönüp eve baktı, Sabriye ortalıkta yoktu. Gördün değil mi Sabriye, düştüm. Sen yanıma koşup da iyi miyim, bir şeyim var mı diye sorma. Konuşma benimle Sabriye. Karpuz da istemiyorum. Giderken aşağıdaki manavdan kestirim bir dilim.

Yürüdü, ev gözden kayboldu. Deniz ölü gibi. Buzdur şimdi. Sevindi. Sonra biraz kumlara uzanır. Yanakları kızarmış ama biraz canı yanıyor. Yoğurt sürseydi keşke. Sabriye yoğurdu kendi yapar. Çok da güzel olur. Sabriye gelse de yoğurdu güzelce vücuduma yedirse. Yürüdükçe güneş yüzünü yaktı. Bir an önce denize ulaşmak istedi. Buradan ta şu adaya kadar yüzeceğim sonra hiç dinlenmeden geri yüzeceğim. Endişelenme Sabriye, bana bir şey olmaz. Sen evde otur benden gelecek haberleri bekle. Öldü desinler de gör. Neden küstüm o kadar naz yaptım diye ağlarsın. Elli senedir dır dır dır adamın başının etini yedim dersin. İş işten geçmiş Sabriye.

Sahile vardı. Ayaklarını suya soktu. Buz gibi buz. Havlusunu, şapkasını yakınında duran bir şemsiyenin altına yerleştirdi. Denize koştu. Hafifçe irkildi. Kızarmış yanakları rahatladı. Daldı, çıktı, daldı, çıktı. Ada çok uzaktı. Şimdi oraya kadar gidemez ne olur ne olmaz. Sonra Sabriye ne yapar? Sıcacık kuma yatsa en güzeliydi. Şemsiyenin tam yanında bir yer gözüne kestirdi, başladı kazmaya. Gelişigüzel bir çukur açtı. İçine uzandı. Kim örtecekti üzerini şimdi? Kadının nazından keyif de yapamıyorum. Sabriye sen var ya insanı çileden çıkarırsın. Yakınında duran çocuğu fark etti. "Oğlum, gel bakayım beni şuraya gömüver," dedi. Çocuk yavaş yavaş kumları çu-

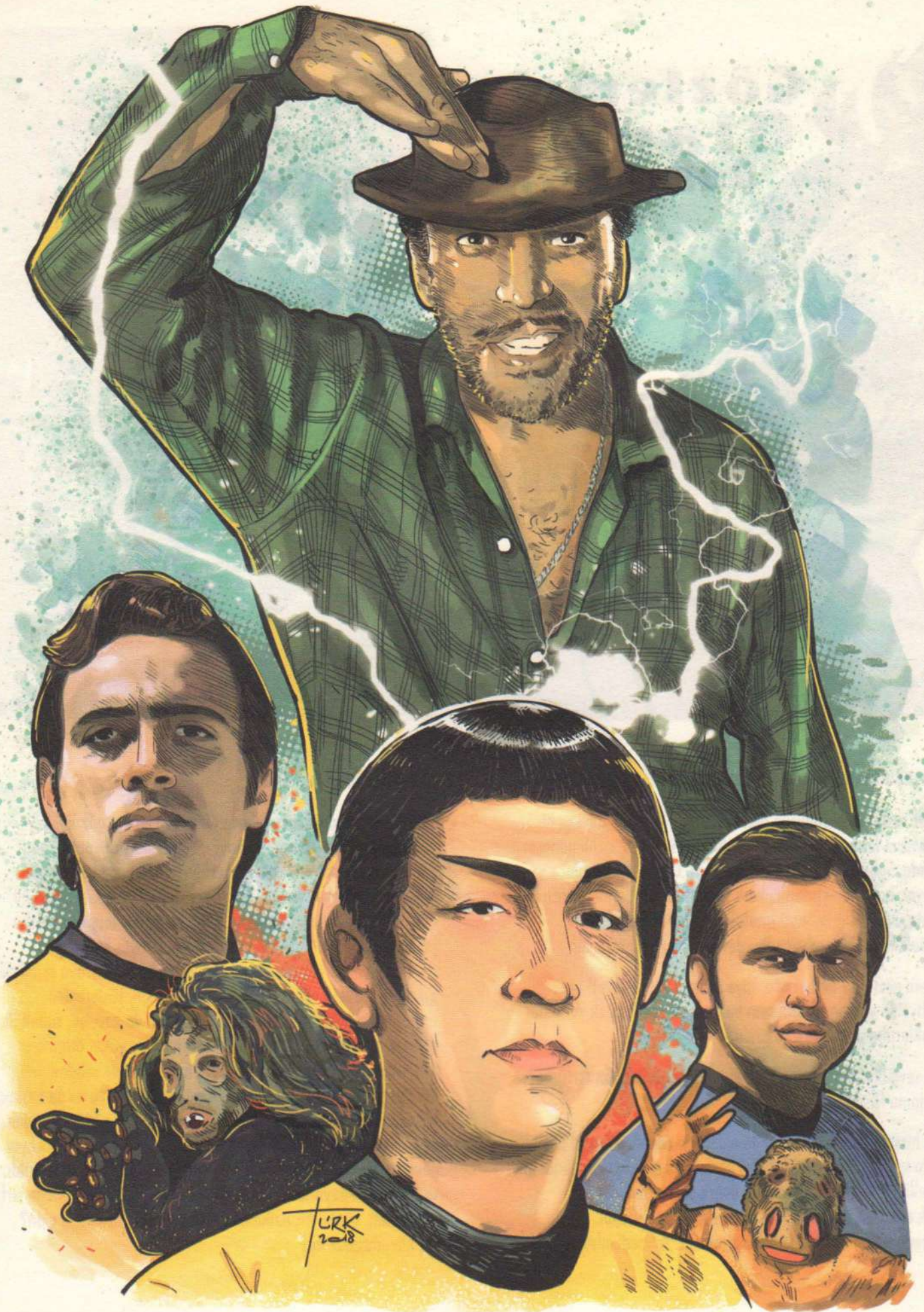

kura itti. Kızgın kum taneleri ıslak bedenine yapıştı. Su damlacıkları kumu nemlendirdi. Üzerine binen kum taneleri kuruken yeniden kızardı. Kumlar üşüyen tenini sıcaklık yaptı ardından vücudunun her bir gözeneğine acıyı yerleştirip uyuşturdu. Yavaş yavaş gevşedi kasları, eklemleri rahatladı. Seviyorum bu hissi dedi. Sabriye de böyle yapar ona. Önce kızar, acıtır sonra yanaşır. Koynuna girip onu bir güzel mayıştırır. Tatlı bir rehavet çöker üzerine. Şimdi kısa bir uyku çekse ne güzel olurdu. Tam yanında Sabriye'nin sesini duydu.

"Yine gömülmüş kumun içine deli herif."

Gözlerini hafifçe açıp yukarı baktı. "Çekil başımdan Sabriye. Hiç çekemem seni. Rehargan oluyorum."

*Rehargan: Acı ile uyuştuktan sonra rehavet hissine dönüşen duygu durumu

- Spak sen misin? Bize dört çay gönder ama demli olsun anadın mı?

TURİST ÖMER UZAY YOLUNDA 1973

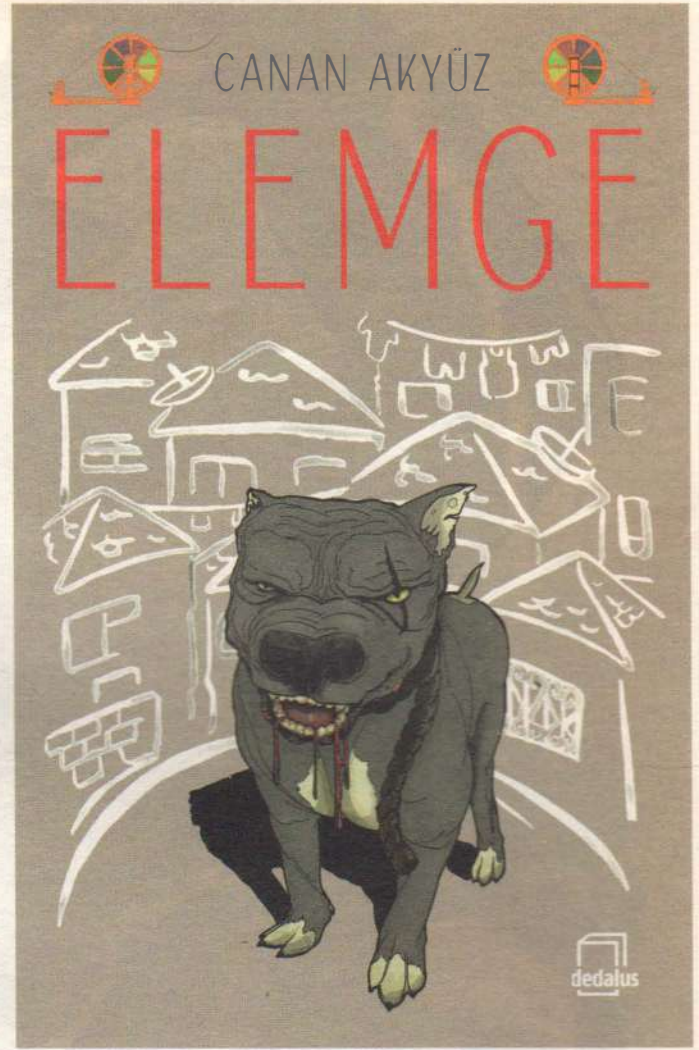
EMİRHAN BURAK AYDIN – GÖZLEMÇİ OLARAK BURADAYIZ

Onlar sustukça okyanusun derinliklerinde yaşayan devasa bir canavarın karnı şişiyor. Denizanaları taş üstünde, sıcak güneşin altında. Sahile kurulmuş antik bir kent. Orada da insanlar yaşıyor, balık tutuyorlardı. Artık yoklar. Yusuf. Derin. Hamza. İlayda. Bu isimlerin hepsi unutulacak. Tarih budur işte, unutulmaları öğütterek kendini devam ettiren bir canavar.

Ne ara gözlerini sildin anne, diye sormak istiyor Yusuf ama Türkiye’de yaşayan kadınların bu konuda ustalaşmak zorunda olduklarının o da biraz farkında.

Eski sevgililer birbirlerine batkılarında ne görür? Son tartışmayı kazanma fırsatını.

Aşkı hissetmiyor artık. Belki de onun için edebiyat kutsal değildi. Ya da kutsal olan başka bir şeyi keşfetmek amacıyla kullandı onu. Güzelliği, kötülüğü anlamanın, doğru şeyi yapmanın, tanık olmanın, göstermenin, öğrenmenin peşindeydi. Bu hedeflerin hiçbirini gerçekleştiremedi. Yetmedi edebiyat.

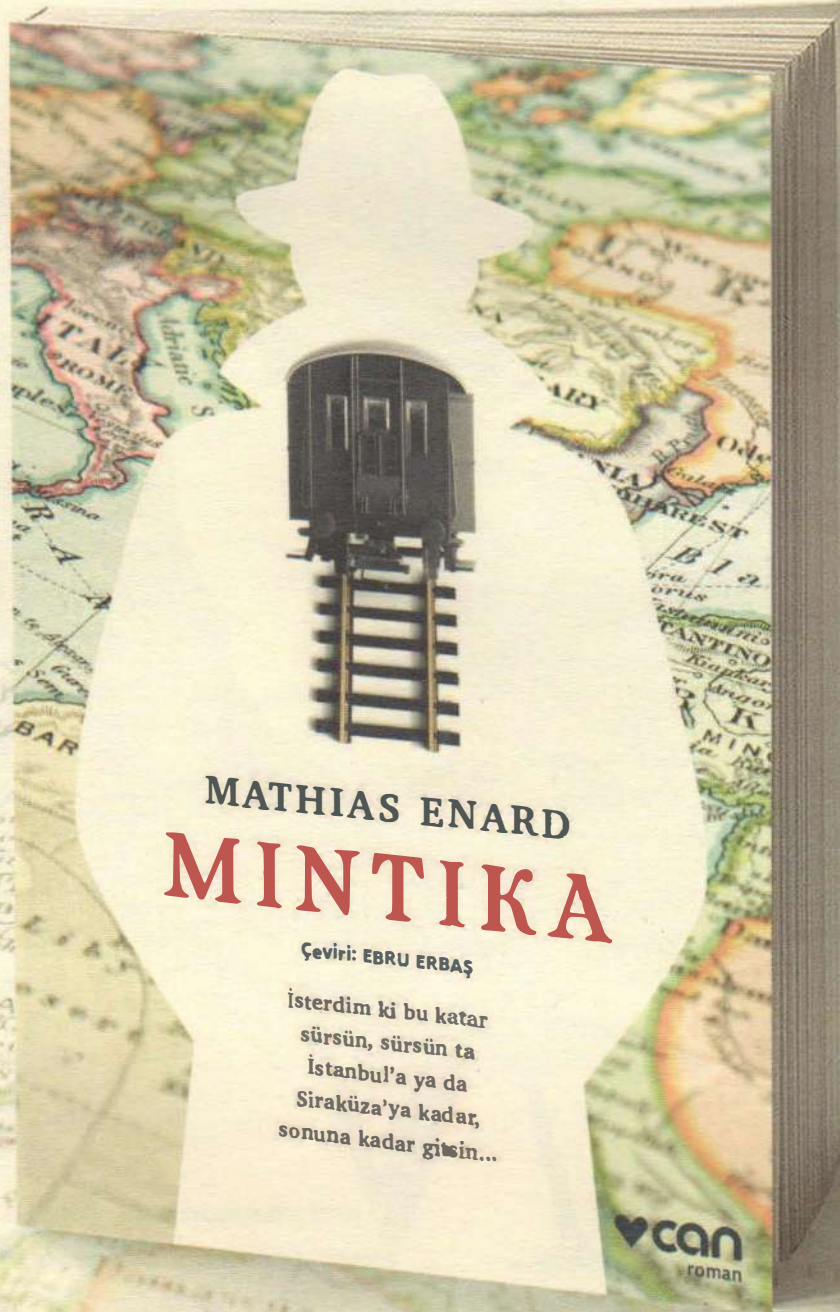

CANAN AKYÜZ – ELEMGE

Şehrin tüm ağırlığı, milyonlarca omuzdan kalkıp gök kubbeye yükseliyor. Hava yavaş yavaş aydınlanırken uyanıyor cemaat. Secdeye varacakların, kula tapacakların, dünyada son bir gün daha kalacakların saatleri birer birer çalıyor. Her sabah olduğu gibi, doğuyor güneş. Onlardan, hatta bastıkları topraktan daha evvel burada olduğunu anımsatmak için yarıyor karanlığı. Uyananlar huzursuz çünkü içten içe hepsi biliyor buraya tesadüfen geldiğini. Sadece ellerinden kollarından değil, tenlerinden canlarından bağlılar birbirlerine. Cennetten de kovulsa, sudan da çıksa aynı hepsinin anası. Uydurdukları hiçbir yalan örtemiyor asıl hikâyedeki bu tek gerçeği. Gece her seferinde sabaha dönüyor. Ne küçücük bir karınca için duruyor dünya ne de koskoca bir adam için. Artık tanışmasalar da, korksalar da birbirlerinden ve kimse kimsenin yaşadığını bilmese dahi, bir yanları hatırlıyor olanları. Beraber yandılar ilk gün, parçaları dört bir yana saçıldı ve beraber soğuyorlar şimdi. Belki de yaptıkları onca tantana sırf bu yüzden. Çünkü hiç üzülmez mi parçalarını kaybetmiş olan? Hiç hırçınlaşmaz mı?

MATHIAS ENARD

MINTIKA

İsterdim ki bu katar sürsün, sürsün ta
İstanbul'a ya da Siraküza'ya kadar,
sonuna kadar gitsin...

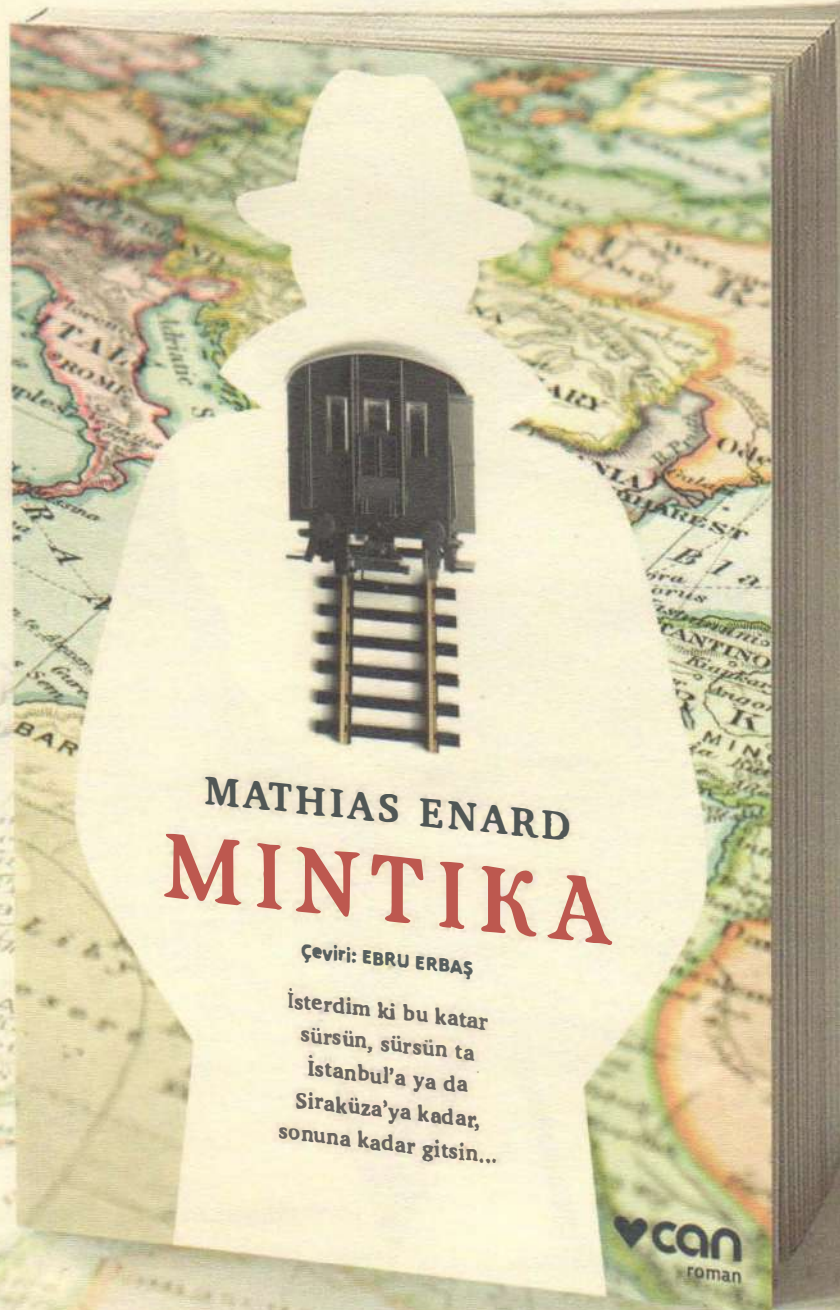
N

*asıl yaşanacağını, kenarda durup izlemeden
dünyanın nasıl hem içinde hem dışında
olunacağını öğrendim. Bir daha asla ama asla
hayattan kaçmayacağım. Aştan da...*

Audrey Hepburn

MATHIAS ENARD

MINTIKA

İsterdim ki bu katar sürsün, sürsün ta
İstanbul'a ya da Siraküza'ya kadar,
sonuna kadar gitsin...